

System przeciwdziałania przemocy seksualnej wobec małoletnich w środowisku cyfrowym

OPINIA ZEWNĘTRZNA

Autorka wskazana przez Posłankę Monikę Rosę - przewodniczącą sejmowej Komisji do Spraw Dzieci i Młodzieży

Opinia wyraża pogląd Autorki i nie może być utożsamiana ze stanowiskiem Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji, które pełniło wyłącznie rolę pośredniczącą w procesie zamawiania opinii.

„Nasze dzieci są naszą teraźniejszością i przyszłością*.”

Ekspertyza „**System przeciwdziałania przemocy seksualnej wobec małoletnich w środowisku cyfrowym - opis i kierunkowe rekomendacje działań**” została zlecona przez Kancelarię Sejmu – Biuro Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji, na wniosek sejmowej Komisji do Spraw Dzieci i Młodzieży.

Jej zakres został wyznaczony przez wskazanie następujących zagadnień:

- funkcjonowanie systemu międzynarodowego, UE, wybranych państw;
- strategia UE w tym zakresie oraz procedowanie, rozwiązania regulacyjne: ich założenia, mechanizm, kluczowe aspekty;
- system przeciwdziałania przemocy seksualnej w sieci w Polsce.

*Komisja Europejska, Strategia UE na rzecz skuteczniejszej walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych.

SPIS TREŚCI

I.	Przemoc i przestępczość seksualna wobec małoletnich w cyberprzestrzeni	4
1.2.	Wykorzystywanie i wyzyskiwanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni	7
1.2.1.	Zachowania z obszaru przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich cyberprzestrzeni	9
1.2.2.	Materiały audiowizualne przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci, obecne w cyberprzestrzeni	11
II.	Przeciwdziałanie przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni na poziomie międzynarodowym i regionalnym (UE)	13
2.1.	Obszar prawny/policy	13
2.1.1.	Rada Europy	13
2.1.2.	Unia Europejska	14
2.2.	Obszar technologiczny	18
2.3.	Obszar organizacyjny	20
III.	Przeciwdziałanie przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni na poziomie krajowym	23
3.1.	Dane dotyczące Polski	23
3.2.	Diagnoza rozwiązań krajowych	25
IV.	Podsumowanie i rekomendacje	28
4.1.	Rekomendacje w odniesieniu do Polski	28

1

Przemoc i przestępczość seksualna wobec małoletnich w cyberprzestrzeni

1.1. Najważniejsze definicje

Do zaprezentowania systemów przeciwdziałania przemocy seksualnej wobec małoletnich w środowisku cyfrowym, zwanym dalej cyberprzestrzenią, niezbędne jest wyjaśnienie podstawowych pojęć dotyczących tego obszaru. Pierwszymi z nich będą pojęcia „małoletni” oraz „dziecko”.

Termin „małoletni” nie został zdefiniowany w polskim porządku prawnym. Można natomiast dokonać jego interpretacji *a contrario*, opierając się na treści art. 10 kodeksu cywilnego¹. Według niej za małoletnią będzie uważana osoba, która nie ukończyła lat 18. i nie uzyskała pełnoletności poprzez zawarcie małżeństwa². W dalszej części pracy będzie jednak używane pojęcie „dziecko”, za które – na gruncie prawa międzynarodowego – uważa się „każdą istotę ludzką w wieku poniżej 18. lat”³, „każdą osobę poniżej 18. roku życia”⁴ oraz „każdą osobę w wieku poniżej 18. lat”⁵. Taka granica wiekowa została również przyjęta przez większość państw na świecie.

W polskim porządku prawnym wyjaśnienie tego pojęcia występuje w ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka, w której rozumieniu „dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności”⁶. Pojęcie to jest także używane w polskim prawie cywilnym, jednakże ustawodawca nie sformułował jego definicji. Pełnoletności nie należy mylić z wiekiem przyzwolenia, będącym granicą wieku osoby małoletniej, poniżej której zakazane jest podejmowanie czynności seksualnych z jej udziałem. Na terenie Unii Europejskiej większość państw ustaliła tę granicę między 14. a 16. rokiem życia dziecka⁷ i w tym przedziale znajduje się również granica wieku, ustalona w polskim porządku prawnym na 15. lat⁸.

Kolejnym pojęciem jest „**przemoc seksualna**”⁹, która według B. Pastwy-Wojciechowskiej i M. H. Kowalczyk, oznacza „każdą formę ingerencji w seksualność drugiej osoby bez jej zgody, poprzez użycie przymusu, bez względu na relację z ofiarą

¹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061).

² Zob. E.M. Guzik-Makaruk, E. Wojewoda, *Dziecko, nieletni, małoletni, młodociany, pełnoletni – podstawowe zagadnienia terminologiczne na tle systemu prawa*, [w:] *Wybrane prawne i medyczne aspekty ginekologii dziecięcej*, red. E.M. Guzik-Makaruk, J. Szamatowicz, V. Skrzypulec-Plinta, Białystok 2015, s. 29–50, (https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13638/1/E_M_Guzik_Makaruk_E_Wojewoda_Dziecko_nieletni_maloletni.pdf, dostęp: 24/11/24).

³ Art. 1 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r., (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526), (dalej: Konwencja o prawach dziecka).

⁴ Art. 3 lit. a Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej 25 października 2007 r. w Lanzarote, (Dz. U. z 2015 r. poz. 608), (dalej: Konwencja z Lanzarote).

⁵ Art. 2 lit. a Dyrektywy 2011/93/UE w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW, (Dz. Urz. UE L 335 z 17 grudnia 2011 r.), (dalej: dyrektywa unijna 2011/93/UE).

⁶ Art. 2 ust. 1 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 292).

⁷ European Union Agency for Fundamental Rights, *Consent for sexual activity with an adult*, 2018, (<https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/consent-sexual-activity-adult>, dostęp: 4/12/24).

⁸ Artykuł 200 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17), (dalej: k.k.).

⁹ Warto zapoznać się również z definicją rekomendowaną przez World Health Organisation, (<https://apps.who.int/violence-info/sexual-violence/>, dostęp: 20/11/24).

czy kontekst zdarzenia¹⁰. Przemoc jest związana z innym pojęciem, tj. agresją: definiuje się ją jako jej podtyp w przeciwieństwie do przymusu, rozumianego jako szersze pojęcie od agresji i obejmujące stosowanie warunkowych gróźb w celu uzyskania posłuszeństwa drugiej osoby¹¹. Przytoczenie definicji przemocy seksualnej jest istotne w kontekście częstego utożsamiania jej w przestrzeni publicznej z wykorzystywaniem seksualnym. Nie jest to poprawne, podobnie jak zamienne stosowanie tych pojęć, głównie z powodu tego, że nie w każdej postaci wykorzystywania seksualnego jest obecna przemoc¹². Przemoc seksualna związana z użyciem przymusu i brakiem zgody na ingerencję w seksualność może z kolei należeć zarówno do znamion przestępstw seksualnych (np. przestępstwo zgwałcenia, art. 197 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 ze zm., dalej: k.k.) lub cechować takie zachowania, które nie zostały jeszcze opisane w ustawie karnej.

W dalszej kolejności konieczne będzie przybliżenie zagadnienia przestępczości seksualnej, obejmującej niejednorodną kategorię czynów zabronionych. W ujęciu kryminologicznym należy w tym celu przytoczyć definicję „**przestępstw seksualnych**” oraz „**przestępstw o podłożu lub charakterze seksualnym**”. Według E. Jurgielewicz-Delegacz „przestępstwo seksualne to zachowanie człowieka, wraz z jego skutkami, które jest związane z życiem seksualnym, a jest zakazane przez ustawę karną”¹³. W opisie ustawowym takie czyny

zabronione są „charakteryzowane okolicznościami natury seksualnej (np. zgwałcenie, kazirodztwo)”¹⁴. J. Warylewski napisał o przestępstwach seksualnych, że „są to przestępstwa, które polegają na przekroczeniu zakazów ukształtowanych w drodze rozwoju cywilizacyjnego i kulturowego ludzkości”¹⁵. Autor ten dowodzi również, że „świadomość ewolucji poglądów na temat seksualności pozwala też wyprowadzić wniosek, że kanon przestępstw seksualnych nie jest niezmienny”¹⁶. Taki wniosek jest szczególnie istotny w odniesieniu do przestępstw dotyczących środowiska cyfrowego. W tym miejscu warto przywołać obserwację autorki o tym, że „zarówno międzynarodowe, jak i krajowe regulacje prawne w tym obszarze, a zwłaszcza prawo karne, z trudnością dotrzymują kroku, a już na pewno nie wychodzą naprzeciw technologicznym zmianom, które dokonują się na naszych oczach”¹⁷. Dynamicznie zmieniające się środowisko cyfrowe może być bowiem miejscem popełnienia czynu związanego z życiem seksualnym, który nie został jeszcze zakazany przez ustawę karną lub wystąpienia jego skutku.

E. Jurgielewicz-Delegacz uważa za „przestępstwa o podłożu lub charakterze seksualnym” te, które są motywowane seksualnie¹⁸. W ujęciu B. Pastwa-Wojciechowska i M. H. Kowalczyk, taka kategoria przestępstw obejmuje wszystkie te, „w których przejawia się działanie czynników seksualnych w zachowaniu sprawcy przestępstwa (np. zazdrość o partnera, odmowa współżycia)”¹⁹. Z kolei L. K. Paprzycki zauwa-

¹⁰ B. Pastwa-Wojciechowska, M. H. Kowalczyk, *Przestępstwa seksualne*, [w:] P. Chomczyński, P. Frąckowiak, D. Woźniakowska, *Kryminologia. Teoria i praktyka*, Warszawa 2024, s. 235.

¹¹ Zob. B. Krahé, *Agresja*, Gdańsk 2006.

¹² B. Pastwa-Wojciechowska, M. H. Kowalczyk, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 241.

¹³ E. Jurgielewicz-Delegacz, *Przestępczość seksualna*, [w:] E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik- Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019, s. 668.

¹⁴ B. Pastwa-Wojciechowska, M. H. Kowalczyk, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 235.

¹⁵ J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności*, [w:] *System Prawa Karnego*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 625. Zob. §22.

¹⁶ Wprowadzenie, II. Treść i zakres pojęcia „przestępstwa seksualne”, s. 627-629.

¹⁷ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 626.

¹⁸ K. Staciwa, *Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni. Analiza akt postępowań karnych ze szczególnym uwzględnieniem roli biegłych, powoływanych w tych postępowaniach. Cz. I – Teoretyczna*. Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości, 2023, s. 7, (<https://iws.gov.pl/pierwsze-efekty-wspolpracy-miedzy-iws-a-nask/>, dostęp: 4/11/24), s. 32.

¹⁹ E. Jurgielewicz-Delegacz, *Przestępczość...*, op. cit., s. 668.

²⁰ B. Pastwa-Wojciechowska, M. H. Kowalczyk, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 235.

za, że katalog tego rodzaju przestępstw „jest szerszy, ponieważ zaliczyć można do niego wszystkie te czyny zabronione, gdzie nastąpiło pokrzywdzenie w sferze seksualnej”²⁰. Znamienne jest to, że takie pokrzywdzenie może dotyczyć każdego człowieka, niezależnie od jego wieku czy płci, jak również, że może ono mieć miejsce w wyniku innego rodzaju motywacji niż seksualna, np. osobistej lub finansowej. Ogromne znaczenie ma kwestia, czym kieruje się osoba która krzywdzi. Autorzy Modelu Pola Zachowań Seksualnych²¹ stwierdzają, że „motywacja do podejmowania zachowań seksualnych rzadko kiedy jest jednoznacznie seksualna lub pozaseksualna”, jak również że „najczęściej mamy do czynienia z motywacją mieszaną, umiejscowioną w spektrum pomiędzy skrajnościami, a jedna komponenta (pozaseksualna lub seksualna) może w danej sytuacji dominować nad drugą (...). W innych okolicznościach dane zachowanie seksualne, nawet o podobnej formie, przy udziale tych samych obiektów lub czynności, może być podejmowane z przewagą innej motywacji”. Zachowanie seksualne nie musi się zatem zawsze wiązać z zaspokojeniem potrzeb o tym charakterze u danej osoby. Podłoże działania sprawcy krzywdy w sferze seksualnej może być inne, np. wynikać z zaburzenia jego osobowości.

Wraz z postępem technologicznym, który tak znacząco przyspieszył w końcówce ubiegłego wieku, wiele zjawisk występujących w realnym świecie zaczęło funkcjonować w środowisku określanym jako

cyberprzestrzeń. Na użytek tej pracy cyberprzestrzeń powinna być rozumiana jako „szczególny obszar ludzkiej aktywności, nieodłącznie – pod względem technicznym – związany z globalną siecią komputerową Internet”²². Jak trafnie zauważa J. Wasilewski, „istotę cyberprzestrzeni tworzy koncepcja powołania do życia swojego rodzaju równoległego środowiska, które jest nowym wymiarem dla ludzkich działań. Wymiar ten, z uwagi na sposób budowy, jest jednak obszarem wymykającym się opisowi za pomocą typowych, fizycznych miar, nie poddaje się zatem prostemu podziałowi geograficznemu pomiędzy państwa”²³. To „równoległe środowisko” jest często nazywane „światem wirtualnym”.

W polskim porządku prawnym definicję cyberprzestrzeni wprowadzono w art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy z 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej²⁴ oraz art. 2 ust. 1b ustawy z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej²⁵. Na tej podstawie cyberprzestrzeń rozumie się jako „przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji tworzoną przez systemy teleinformatyczne, określone w art. 3 pkt 3 ustawy z 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne²⁶ (Dz. U. z 2021 r. poz. 2070 oraz z 2022 r. poz. 1087), wraz z powiązaniem pomiędzy nimi oraz relacjami z użytkownikami”.

²⁰ L. K. Paprzycki, *Przestępstwa seksualne – wybrane aspekty psychiatryczne i psychologiczne*, [w:] *Przestępczy seks*, red. T. Gardocka, O. Herbowski, D. Jagiełło, P. Jóźwiak, Warszawa 2016, s. 39.

²¹ A. Krasowska, A. Jakubczyk, M. Kopera, P. Wiśniewski, A. E. Łyś H. Suszek, J. Szczypiński, A. Depko, M. Wojnar, *Model Pola Zachowań Seksualnych – koncepcja uwarunkowań zachowań seksualnych* [w:] A. Depko, A. Krasowska, *Seksuologia sądowa I*, Warszawa 2021, s. 160.

²² K. Staciwa, *Wykorzystywanie...* op. cit., s. 7.

²³ J. Wasilewski, *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 9, s. 231.

²⁴ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1897 ze zm.).

²⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2091).

²⁶ T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1557. System teleinformatyczny określono tam jako: „zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniający przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 lipca 2024 r. – Prawo komunikacji elektronicznej”.

Zaprezentowany poniżej diagram jest podsumowaniem wyjaśnienia podstawowych pojęć. Pokazane na nim obszary wzajemnie się przenikają, podobnie jak wymiary, w których występują: *online* i *offline*. Cyberprzestrzeń jest wymiarem, w którym ma miejsce zachowanie (czyn) o określonych znamionach i motywacji lub/ oraz jego skutek w postaci ingerencji w seksualność drugiej osoby.

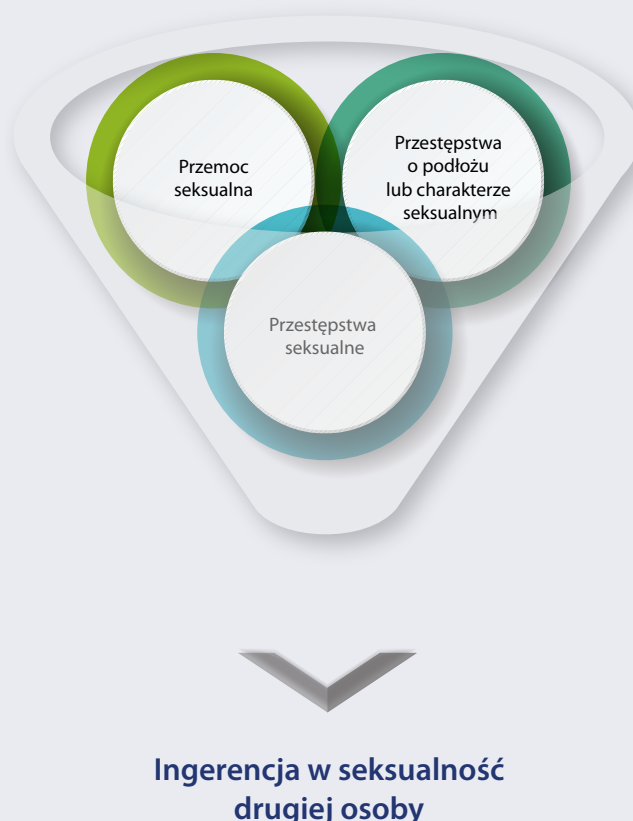

Diagram 1. Zależności zakresów pojęciowych.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu.

1.2. Wykorzystywanie i wyzyskiwanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni

Wzajemne przenikanie się wyjaśnionych we wcześniejszej części pracy pojęć będzie perspektywą dla omówienia zagrożeń o największym ciężarze gatunkowym, na jakie narażone są dzieci w cyberprzestrzeni. Należy do nich wykorzystanie seksualne, czyli – nawiązując do znaczenia nadanego mu przez większość badaczy i klinicystów „zdarzenie, rozwojowo niekorzystne, które nie powinno w rozwoju seksualnym dziecka zaistnieć głównie ze względu na brak gotowości rozwojowej dziecka na przyjęcie takiej formy kontaktu seksualnego, który należy do repertuaru doświadczeń osób dorosłych”²⁷.

W tym miejscu należy odnotować wyzwania terminologiczne związane z oficjalnym tłumaczeniem na język polski pojęć „**ang. sexual exploitation**” oraz „**ang. sexual abuse**”, używanych na gruncie wiodących dla analizowanego obszaru międzynarodowych aktów prawnych, tj. Konwencji z Lanzarote oraz dyrektywy unijnej 2011/93/UE. O ile tłumaczenie pierwszego z wymienionych pojęć w postaci „seksualne wykorzystywanie” jest spotykane zarówno w literaturze przedmiotu, jak i języku potocznym, o tyle propozycja dotycząca tłumaczenia drugiego z nich („niegodziwe traktowanie w celach seksualnych”) jest używana marginalnie. Z tego powodu dla pra-

²⁷ M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” 2012, nr 2 (39), s. 48.

widłowej interpretacji wymienionych powyżej pojęć niezbędne będzie sięgnięcie do ustaleń dokonanych na gruncie tzw. *Luxembourg Guidelines*²⁸, a zwłaszcza ich polskiej wersji²⁹. Termin „**ang. child sexual abuse**” został w niej przetłumaczony jako „**wykorzystywanie seksualne dzieci**”, natomiast „**ang. child sexual exploitation**” jako „**wyzyskiwanie seksualne dzieci**”. Dogłębna analiza różnic znaczeniowych pomiędzy tymi terminami wykracza poza ramy tej pracy, warto jednak wspomnieć, że tym, co odróżnia zjawisko wyzyskiwania seksualnego dzieci od wykorzystywania seksualnego dzieci, jest element wymiany charakterystyczny dla wyzyskiwania³⁰. Na użytek tego opracowania zostało przyjęte posługiwanie się terminem „wykorzystywanie seksualne dzieci”, z założeniem, że oba zjawiska mogą się przenikać.

Opis skali niekorzystnych dla rozwoju dziecka form kontaktu seksualnego w cyberprzestrzeni jest skomplikowanym zadaniem. Wykonanie pomiarów na poziomie globalnym czy regionalnym należy uznać za wyzwanie równie ambitne co niewykonalne, przede wszystkim z uwagi na istotne rozbieżności pomiędzy regulacjami prawnymi w poszczególnych państwach. Za inną przyczynę takiego stanu autorka uważa to, że „zachowania online przyjmują coraz to nowe formy o bardzo różnym znaczeniu dla społeczeństwa. Są wśród nich i te, którym nie udało się

naadać znaczenia czynu zabronionego na gruncie prawa karnego”³¹. Jej zdaniem „cyberprzestrzeń to wymiar, w którym można zaobserwować ewolucję zachowań opisanych w regulacjach prawnych, np. polegającą na tym, że „tradycyjne” przestępstwa są popełniane w nowy sposób”³².

W takiej sytuacji najbardziej właściwe wydaje się poleganie na informacjach przekazywanych przez wyspecjalizowane w tym obszarze podmioty: organizacje i instytucje, działające na obu poziomach, np. Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (dalej: EC3)³³, WeProtect Global Alliance³⁴ i im podobne. Do zaprezentowania informacji pochodzących z tych źródeł autorka tej zwykle pracy stosuje podział kierunków rozwoju wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni na:

1. kierunek dotyczący zachowań mających miejsce w tym wymiarze (np. uwodzenie, nagabywanie, czy szantaż na tle seksualnym);
2. kierunek dotyczący materiałów audiowizualnych przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci, obecnych w cyberprzestrzeni (ang. Child Sexual Exploitation Material, dalej: CSAM)³⁵.

²⁸ Dokument opracowany w 2016 r. z inicjatywy organizacji pozarządowej ECPAT, w wyniku współpracy przedstawicieli 18 podmiotów tworzących między innymi grupę roboczą. Celem pracy tej grupy było wyjście naprzeciw wyzwaniu w postaci pojawiania się nowych terminów, określających formy przemocy na tle seksualnym wobec dzieci, jak również uzgodnienie znaczenia tych, które istniały już w przestrzeni publicznej i były np. krytykowane za niejasny, a czasem wręcz szkodliwy dla osób pokrzywdzonych taką przemocą przekaz.

²⁹ ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wytyczne dotyczące terminologii w dziedzinie ochrony dzieci przed wyzyskiwaniem seksualnym i wykorzystywaniem seksualnym*, 2021, (https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/11/WYTYCZNE_TERMINOLOGICZNE_ECPAT_FDDS_FINAL.pdf, dostęp: 6/12/24).

³⁰ Zob. szerzej: *Ibidem*, s. 20-31.

³¹ K. Staciwa, *Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni z perspektywy sprawcy – kto jest po drugiej stronie ekranu?* „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2023, nr 3 (22), s. 97.

³² K. Staciwa, *Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni*, [w:] A. Depko, A. Krasowska (red.): *Seksuologia sądowa V. Wiktyologia*, Warszawa 2024, s. 163.

³³ Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością to powołany w 2013 r. odrębny Dyrektoriat EUROPOLU (Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania), (<https://www.europol.europa.eu/about-europol-pl>, dostęp: 6/12/24). Jego zadaniem jest zwalczanie cyberprzestępczości. Podobnie jak cały EUROPOL ma siedzibę w Holandii, w Hadze, (<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3>, dostęp: 6/12/24). Każdego roku EC3 publikuje swój szandarowy dokument, tj. *Internet Organised Crime Threat Assessment*, (<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/iotc-report>, dostęp: 6/12/24).

³⁴ WeProtect Global Alliance to organizacja, za której pośrednictwem Komisja Europejska wspiera koordynację globalnych działań w obszarze zapobiegania i zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci. Powstała z połączenia dwóch znaczących dla analizowanego obszaru inicjatyw, tj.: Global Alliance Against Child Sexual Abuse Online, powołanej do życia w 2012 r. na szczepku międzynarodowym, oraz We Protect, uruchomionej w 2014 r. w Wielkiej Brytanii, (<https://www.weprotect.org/> oraz <https://www.weprotect.org/about-us/history/>, dostęp: 6/12/24).

³⁵ K. Staciwa, *Wykorzystywanie...*, op. cit., s. 163.

1.2.1. Zachowania z obszaru przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni

Podmioty specjalizujące się w analizowanym obszarze otwarcie mówią o globalnej pandemii zachowań szkodliwych dla dzieci w cyberprzestrzeni. Zgodnie z danymi opublikowanymi przez Childlight – Global Child Safety Institute³⁶ w czerwcu 2024 r., ponad 300 mln dzieci na świecie, poniżej 18. roku życia, doświadczyło wykorzystywania seksualnego w Internecie w ciągu poprzedzających badanie 12 miesięcy. Dodatkowo, 1 na 8 dzieci doznało seksualnego naga-bywania, obejmującego niechciane rozmowy o charakterze seksualnym, pytania lub prośby o intymne materiały ze strony dorosłych lub innych młodych ludzi. Podobne dane dotyczyły niekonsensualnego wytwarzania, udostępniania oraz/lub narażenia na seksualne treści audiowizualne³⁷.

Za równie alarmujące należy uznać dane publikowane przez amerykańską infolinię *CyberTipline*³⁸, która posiada szczególny mandat wśród infolinii

stowarzyszonych w INHOPE³⁹. Zgodnie z prawem federalnym obowiązującym w Stanach Zjednoczonych lokalni dostawcy produktów i usług *online* (ang. *Electronic Service Providers*) mają obowiązek zgłaszać do tego podmiotu każdy przypadek ujawnienia w ich zasobach materiałów mogących przedstawiać wykorzystywanie seksualne dzieci⁴⁰. Szczegółowe informacje na temat wszystkich kategorii zgłoszeń otrzymywanych przez *CyberTipline* przedstawia zamieszczona poniżej tabela. Warto zwrócić uwagę na kategorię wymienioną jako trzecia, ang. *online enticement of children for sexual acts*, tj. formę wykorzystywania, polegającą na komunikowaniu się przez Internet z osobą, którą uważa się za dziecko, w celu popełnienia na jej szkodę przestępstwa seksualnego lub porwania⁴¹. W 2023 r. został odnotowany 300% wzrost zgłoszeń w stosunku do dokonanych ponad dwa lata wcześniej⁴².

Categorization of CyberTipline Reports	2021 Reports	2022 Reports	2023 Reports
Child Pornography (possession, manufacture, and distribution)	29,309,106	31,901,234	35,925,098
Misleading Words or Digital Images on the Internet	5,825	7,517	8,446
Online Enticement of Children for Sexual Acts	44,155	80,524	186,819
Child Sex Trafficking	16,032	18,336	17,353
Unsolicited Obscene Material Sent to a Child	5,177	35,624	45,746
Misleading Domain Name	3,304	1,948	6,883
Child Sexual Molestation	12,458	12,906	18,021
Child Sex Tourism	1,624	940	2,002
Total	29,397,681	32,059,029	36,210,368

Tabela 1. Kategorie raportów otrzymanych przez CyberTipline w latach 2021-2023.
Źródło: <https://www.missingkids.org/content/dam/missingkids/pdfs/2023-CyberTipline-Report.pdf>

³⁶ Childlight. Global Child Safety Institute, *Through illuminating power of data, insights and partnerships, we will act to safeguard children globally*, (<https://childlight.org/>), dostęp: 6/12/24).

³⁷ Childlight. Global Child Safety Institute, *Executive summary. Childlight is a global data institute. We believe that no child should live their life in the darkness of Child Sexual Exploitation and Abuse (CSEA)*, (<https://www.childlight.org/into-the-light/executive-summary>), dostęp: 6/12/24).

³⁸ Infolinia CyberTipline znajduje się w zasobach National Center for Missing & Exploited Children (dalej: NCMEC). To prywatna organizacja non profit, której misją jest niesienie pomocy w poszukiwaniu zaginionych dzieci, jak również ograniczenie zjawiska ich seksualnego wykorzystywania, (<https://www.missingkids.org/home>), dostęp: 6/12/24).

³⁹ International Association of Internet Hotlines (dalej: INHOPE) – stowarzyszenie składające się obecnie z 55 infolinii działających w różnych częściach świata. Każda infolinia udostępnia mechanizm anonimowego raportowania przypadków ujawnienia potencjalnie nielegalnych treści w cyberprzestrzeni, ze szczególnym uwzględnieniem CSAM, (<https://inhope.org/EN>), dostęp: 6/12/24).

⁴⁰ NCMEC, *What NCMEC is doing about it?* 2024, (<https://www.missingkids.org/theissues/csam#whatncmecisdoingaboutit>), dostęp: 6/12/24).

⁴¹ NCMEC, *CyberTipline data*, 2024, (<https://www.missingkids.org/content/dam/missingkids/pdfs/2023-CyberTipline-Report.pdf>), dostęp: 29/09/25).

⁴² *Ibidem*.

Wspomniane wcześniej EC3, w swoim najnowszym, flagowym opracowaniu ang. *Internet Organised Crime Threat Assessment 2024*⁴³ wymienia dwa czynniki zewnętrzne, mające wpływ na to, że organy ścigania na całym świecie są nieustająco konfrontowane z ewolucją zagrożeń w analizowanym obszarze. Są to: pojawienie się nowych technologii oraz rosnąca, niekontrolowana obecność dzieci online⁴⁴. Centrum wskazuje również na kilka rodzajów zachowań, które powinny pozostać w centrum uwagi. Należy do nich wykorzystywanie seksualne na odległość (ang. *live-distant child abuse*) oraz wymuszenie i szantaż na tle seksualnym (ang. *sexual extortion*)⁴⁵. Pierwsze z nich polega na tym, że transmisja obejmująca wykorzystywanie seksualne dziecka, także nieświadomego tego, że ma ona miejsce, jest organizowana na żywo, zgodnie z żądaniem płacącej za nią osoby. Proceder ten wspierają osoby podróżujące do tzw. państw wysokiego ryzyka (np. Filipiny), w których realizują swoje seksualne cele⁴⁶. Takie osoby często działają na arenie międzynarodowej, mając sieć kontaktów i współpracując z lokalnymi mieszkańcami w różnych miejscach na świecie.

Drugiemu z zachowań, tj. wymuszeniom i szantażowi na tle seksualnym została poświęcona kampania o nazwie „SayNO!”⁴⁷, uruchomiona przez Centrum w 2017 r., w której brała również udział polska policja⁴⁸. Kampania była podyktowana tragicznyi-

mi wydarzeniami z udziałem dzieci, których intymne zdjęcia lub wideo znalazły się w rękach szantażystów, grożących ich publikacją w cyberprzestrzeni⁴⁹. Mimo upływu kilku lat i ogromnych starań międzynarodowej społeczności, zjawisko to jest ciągle obecne w cyberprzestrzeni, rośnie też jego skala i zasięg. Tylko w 2023 r. NCMEC otrzymało 26 718 zgłoszeń dotyczących wymuszeń seksualnych o charakterze finansowym, podczas gdy w 2022 r. liczba ta wyniosła 10 731⁵⁰. Dane publikowane przez Centrum wskazują na rosnącą liczbę nastoletnich chłopców, którzy są celem szantażystów motywowanych finansowo⁵¹.

W tym samym raporcie można również przeczytać o rosnącym zagrożeniu ze strony osób wykorzystujących szyfrowaną komunikację (ang. *End-to-End Encryption*, dalej: E2EE) do porozumiewania się i wymiany CSAM. W tych obszarach została zaobserwowana alarmująca forma funkcjonowania grup na podobieństwo sekt, w których charyzmatyczni liderzy stosują oszustwo i manipulację, aby uczynić inne osoby posłusznymi i zależnymi. Osoby te są zmuszane do udostępniania zdjęć lub wideo o ekstremalnym oraz/lub seksualnym przekazie, często okaleczając się podczas sesji na żywo, zaś ich oprawcy zgłaszają coraz to nowe żądania w poszukiwaniu rozrywki i satysfakcji seksualnej. Znamienne jest to, że sprawcy działający w takich grupach byli często identyfikowani jako nieletni⁵².

⁴³ EC3, *Internet Organised Crime Threat Assessment 2024*, 2024, (<https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2024>, dostęp: 6/12/24).

⁴⁴ *Ibidem*, s. 23.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 24.

⁴⁶ EC3, *Operational sprint generates 197 new leads on buyers of 'live distant child abuse'*, 2024, (<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/operational-sprint-generates-197-new-leads-buyers-of-live-distant-child-abuse>, dostęp: 7/12/24). Autorce raportu znane również są przypadki operacji policyjnych dotyczących tego rodzaju przestępczego procederu, który miał miejsce na terenie Unii Europejskiej.

⁴⁷ EC3, *Police across Europe issue warning about online coercion and extortion of children*, 2017, (<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/police-across-europe-issue-warning-about-online-coercion-and-extortion-of-children#downloads>, dostęp: 7/12/24). Liderką tego projektu była autorka niniejszej pracy, która odpowiadała również za publikację raportu *Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children. Law enforcement perspective*, (https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/online_sexual_coercion_and_extortion_as_a_form_of_crime_affecting_children_0.pdf, dostęp: 7/12/24).

⁴⁸ Policja.pl, „Powiedz Nie” – ogólnoeuropejska kampania dotycząca zwalczania szantażu i wymuszeń seksualnych online popełnianych na dzieciach, 2017, (<https://policja.pl/pol/aktualnosci/144518,Powiedz-NIE-ogolnoeuropejska-kampania-dotyczaca-zwalczania-szantażu-i-wymuszeń-s.html>, dostęp: 7/12/24).

⁴⁹ Zob. szerzej: K. Staciwa, *Nowe formy przestępczości przeciwko dzieciom. Seksualne zmuszanie i wymuszenie online*, [w:] *Badania kryminologiczne a praktyka. Perspektywa krajowa i międzynarodowa*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2021, s. 525–541.

⁵⁰ NCMEC, *NCMEC Releases New Sextortion Data*, 2024, (<https://www.missingkids.org/blog/2024/ncmec-releases-new-sex-tortion-data>, dostęp: 7/12/24).

⁵¹ *Ibidem*.

W podobnie alarmującym tonie wypowiadają się również przedstawiciele organizacji WeProtect GA, oceniając skalę i zasięg wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni.⁵³ Autorzy publikowanego co dwa lata raportu wskazują na pojawienie się nowych form zachowań, takich jak finansowe wymu-

szenia seksualne oraz niepokojące trendy, dotyczące zjawiska tzw. groomingu⁵⁴. Zgodnie z ich ustaleniami średni czas potrzebny na wciągnięcie dziecka w ryzykowną rozmowę groomingową wynosi 45 minut, zaś w przypadku gier online może to być zaledwie 19 sekund⁵⁵.

1.2.2. Materiały audiowizualne przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci, obecne w cyberprzestrzeni

Rzeczywista liczba materiałów z kategorii CSAM obecnych w cyberprzestrzeni nigdy nie zostanie poznana. Można natomiast powoływać się na dane dotyczące tych z nich, które zostały ujawnione. W takich okolicznościach niezwykle pomocne dla przyjęcia punktu odniesienia będą dane gromadzone przez wspomnianą już wcześniej infolinię *CyberTipline*.

Publikowane przez tę infolinię statystyki wskazują na utrzymujący się wzrost liczby otrzymywanych przez *CyberTipline* raportów: w 2023 r. było ich aż 35 925 098 (w 2022 r. – 31 901 234, w 2021 r. – 29 309 106),⁵⁶. Zawierały one 54,8 mln zdjęć oraz 49,5 mln materiałów wideo. Ich weryfikacja pozwoliła na ustalenie, że 41% zdjęć, tj. 22,4 mln oraz 23% wideo, tj. 11,2 mln, było materiałami nowymi, czyli takimi, które nie zostały wcześniej sklasyfikowane jako CSAM przez żaden ze współpracujących w tym obszarze podmiotów⁵⁷. Ustalenia te są szczególnie niepokojące, gdyż w przypadku takich treści należy brać pod uwagę wysokie prawdopodobieństwo wykorzystywania seksualnego uwiecznionych na nich dzieci w czasie rzeczywistym. Ważną informacją jest również ta, dotycząca przekazania w trybie pilnym 63 892 raportów organom ścigania, gdyż dotyczyły dziecka znajdującego się w bezpośrednim zagrożeniu. Zatrważające jest zwłaszcza to, że w ostatnich 3 latach miał miejsce 140% przyrost tych „pilnych” przypadków, przy ponad 20% procentowym przyroście ogólnej liczby raportów za ten sam okres⁵⁸.

W przywołanym wcześniej raporcie EC3 zwraca uwagę na inne zagrożenie, tj. możliwość wykorzystywania modeli sztucznej inteligencji do wytwarzania lub modyfikacji materiałów audiowizualnych⁵⁹. Modyfikowanie za pomocą sztucznej inteligencji zdjęć lub wideo, w celu szantażowania uwidocznionych na nich osób, w tym dzieci, było przedmiotem

⁵² EC3, *Internet... op. cit.*, s. 25.

⁵³ WeProtect GA, *Global Threat Assessment 2023. Assessing the scale and scope of child sexual exploitation and abuse online, to transform the response*, (<https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/Global-Threat-Assessment-2023-English.pdf>, dostęp: 7/12/24).

⁵⁴ *Ibidem*, s. 4. W języku angielskim *grooming* oznacza „szykować” oraz „przygotowywać”, (<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-polish/groom?q=grooming>, dostęp: 7/12/24). W większości przypadków jest procesem, w wyniku którego zostaje zbudowana relacja sprawcy z dzieckiem. W procesie tym sprawca wykorzystuje najrozmaitsze sposoby mające doprowadzić do zaspokojenia jego indywidualnej potrzeby.

⁵⁵ WeProtect GA, *Global...*, *op. cit.*, s. 5.

⁵⁶ NCMEC, *CyberTipline...*, *op. cit.*

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ EC3, *Internet... op. cit.*, s. 25.

ostrzeżenia wystosowanego przez Federalne Biuro Śledcze w Stanach Zjednoczonych, w 2023 r.⁶⁰. W tym samym roku media doniosły o przypadku z Hiszpanii, gdzie grupa nastolatków dokonała zmian w oryginalnych zdjęciach swoich rówieśniczek, publikując je następnie w mediach społecznościowych. Rodzice tych dziewcząt wskazywali na ich przerażenie oraz ataki lęku spowodowane cierpieniem w milczeniu z obawy przed obwinieniem⁶¹.

Wśród materiałów audiowizualnych o charakterze seksualnym są również te, wytwarzane przez dzieci (ang. *self-generated*⁶²). Jeśli chodzi o kierunki rozwoju tego zjawiska w cyberprzestrzeni, to według statystyk brytyjskiej infolinii Internet Watch Foundation (dalej: IWF⁶³) za rok 2023, na takich materiałach uwidocznione były najczęściej dziewczynki w wieku 11–13 lat (55% raportów dotyczących tej kategorii materiałów oraz 51% wszystkich raportów)⁶⁴. IWF odnotowuje także ciągle wzrost raportów dotyczących materiałów przedstawiających młodsze dzieci, w grupie wiekowej 7-10 lat. W tej kategorii nastąpił wzrost o 65% w porównaniu do 2022 r., natomiast aż o 1816% w stosunku do roku 2019⁶⁵. Niepokojący jest też fakt, że 41% tych materiałów należało do kategorii A⁶⁶, czyli materiałów przedstawiających penetrujący stosunek seksualny, w tym z udziałem zwierząt, jak również sadyzm⁶⁷. Inne ustalenia dokonane przez IWF dotyczą analizy 2401 zdjęć i wideo sklasyfikowa-

nych jako wytworzone przez dzieci w przedziale wiekowym 3-6. lat:

1. 15% tych materiałów należało do kategorii A i większość z nich przedstawiała dzieci dokonujące penetracji siebie lub innych dzieci;
2. na 28% zdjęć lub wideo uwidocznione było dziecko w omawianym przedziale wiekowym, w towarzystwie co najmniej jednego, innego dziecka;
3. 60% materiałów przedstawiało seksualne pozowanie połączone z nagością, 16% pocieranie narządów płciowych zaklasyfikowane jako akt masturbacji, 14% penetrację a 7% aktywność seksualną bez penetracji⁶⁸.

Komentujący te ustalenia analitycy IWF zwracają uwagę na łatwość, z jaką 3-6. letnie dzieci mogą stać się celem dla przestępców, nakłaniających je do zachowań seksualnych, wykraczających poza normę rozwojową. Podkreślają również realność zagrożenia, wynikającego z umożliwienia małemu dziecku dostępu bez nadzoru do urządzenia wyposażonego w aparat/kamerę i dostęp do Internetu. Większość materiałów poddanych analizie było wytworzonych w rzekomo bezpiecznym zacisku domowym, najczęściej w sypialni dziecka, gdzie na co dzień jest ono otoczone zabawkami, grami i książeczkami typowymi dla swojego wieku⁶⁹.

⁶⁰ Reuters, *FBI says artificial intelligence being used for "sextortion" and harassment*, 2023, (<https://www.reuters.com/world/us/fbi-says-artificial-intelligence-being-used-sextortion-harassment-2023-06-07/>), dostęp: 7/12/24).

⁶¹ Reuters, *Spanish prosecutor to probe AI-generated images of naked minors*, 2023, (<https://www.reuters.com/world/europe/spanish-prosecutor-probe-ai-generated-images-naked-minors-2023-09-25/>), dostęp: 7/12/24).

⁶² Określenie ang. *self-generated sexual imagery* jest obecnie krytykowane. Uważana się je za potencjalnie wprowadzające w błąd, nieobejmujące wszystkich czynników dotyczących materiałów tej kategorii oraz zrzucające winę na dziecko, które takie materiały wytworzyło. Należy zwrócić uwagę na fakt, wiele z nich może zostać wytworzonych bez zgody widocznego na nim dziecka, np. pod wpływem groźby, co jest częstym zjawiskiem w przypadku szantażu na tle seksualnym.

⁶³ Internet Watch Foundation, *Working together to stop child sexual abuse online*, 2024, (<https://www.iwf.org.uk/>), dostęp: 7/12/24).

⁶⁴ Internet Watch Foundation, *'Self-generated' child sexual abuse. Key trends*, 2024, (<https://www.iwf.org.uk/annual-report-2023/trends-and-data/self-generated-child-sex-abuse/>), dostęp: 7/12/24).

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ *Ibidem*, tab. 7-10 years old.

⁶⁷ Od 2014 roku IWF posługuje się trzema kategoriami: A, B, C. Zob. szerzej: *Our MOU, the law and assessing content*, (<https://www.iwf.org.uk/about-us/how-we-assess-and-remove-content/our-mou-the-law-and-assessing-content/>), dostęp: 7/12/24).

⁶⁸ IWF, *Case study: Sexual recordings of 3-6-year-olds via online devices*, 2023, (<https://www.iwf.org.uk/annual-report-2023/case-studies/sexual-recordings-of-3-6-year-olds-via-online-devices/>), dostęp: 7/12/24).

⁶⁹ *Ibidem*.

2

Przeciwdziałanie przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni na poziomie międzynarodowym i regionalnym (UE)

Prezentacja systemu przeciwdziałania przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni, na poziomie międzynarodowym i regionalnym (UE) zostanie dokonana z perspektywy trzech obszarów: prawnego/policy, technologicznego i organizacyjnego. Przedsięwzięcia realizowane w tych obszarach tworzą spójną i uzupełniającą się całość, stanowiąc trzon systemu przeciwdziałania, który powinien znaleźć odzwierciedlenie na poziomie krajowym.

2.1. Obszar prawny/policy

Dogłębna analiza wszystkich uregulowań prawnych oraz instrumentów *policy*, mających zastosowanie w przeciwdziałaniu przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich na poziomie między-

narodowym wykracza poza ramy tej pracy. Na jej użytek zostaną zatem omówione te, które nawiązują wprost do omawianej tutaj problematyki i dotyczą poziomu regionalnego.

2.1.1. Rada Europy

Jeden z kluczowych dla analizowanej dziedziny aktów prawa międzynarodowego, tj. Konwencja z Lanzarote, wszedł w życie 1 lipca 2010 r. Konwencja została ratyfikowana przez wszystkie państwa członkowskie Rady Europy (46), jak również Tunezję i Federację Rosyjską⁷⁰. Jej twórcy za punkt wyjścia obrali standardy Organizacji Narodów Zjednoczonych i Rady Europy, rozszerzając je na wszystkie możliwe rodzaje przestępstw seksualnych wobec dzieci. Takie

podejście sprawiło, że Konwencja jest uznawana za jeden z najbardziej ambitnych i wszechstronnych instrumentów prawnych zapewniających dzieciom ochronę przed przemocą seksualną. Konwencja jest zbudowana na czterech filarach (ang. *4Ps approach*), do których należą: zapobieganie, ochrona, ściganie i promocja współpracy krajowej i międzynarodowej⁷¹.

⁷⁰ Council of Europe, *Information note. The Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, 2024, (<https://rm.coe.int/information-note-the-council-of-europe-convention-on-the-protection-of/16807962a7>, dostęp: 28/11/24).

⁷¹ Council of Europe, *Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. Lanzarote Convention. A global tool to protect children from sexual violence*, (<https://rm.coe.int/lanzarote-convention-a-global-tool-to-protect-children-from-sexual-vio/16809fed1d>, dostęp: 28/11/2024).

Za monitorowanie wdrażania Konwencji w państwach – stronach odpowiada specjalny Komitet (dalej: Komitet Lanzarote), zaś proces ten odbywa się w rundach dotyczących wybranego tematu. Pierwsza z nich, poświęcona ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w tzw. kręgu zaufania (ang. *circle of trust*), zakończyła się publikacją dwóch raportów implementacyjnych: w 2015 r. i 2018 r.⁷². Druga runda poświęcona była ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym ułatwionym przez technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. *information and communication technologies* – ICTs) oraz wyzwaniom jakie stawiają wykonywane przez dzieci zdjęcia lub filmy o tematyce seksualnej (ang. *child self-generated sexual images and/or videos*)⁷³. W ramach tej rundy zostały opublikowane kolejne ustalenia, w tym w formie raportu implementacyjnego z 2022 roku⁷⁴.

Dla analizowanego obszaru mają również znaczenie dwie opinie dotyczące kierunków interpretacji Konwencji, przyjęte przez Komitet Lanzarote w 2015 r. i 2019 r. Pierwsza opinia dotyczyła art. 23 Konwencji, określającego nagabywanie dzieci dla celów seksualnych (ang. *solicitation of children for sexual purposes*)⁷⁵. Tematem drugiej opinii przyjętej przez ten Komitet było wytwarzanie przez dzieci materiałów o podłożu seksualnym⁷⁶. W opinii zawarto pogląd, zgodnie z którym wytwarzanie i posiadanie takich materiałów powinno być uznawane za część procesu eksplorowania własnej seksualności przez dzieci w środowisku *online*. W takich przypadkach, kiedy są one przeznaczone wyłącznie na użytek prywatny, zachowania te nie powinny wyczerpywać znamion czynów karalnych. Strony Konwencji zostały jednocześnie wezwane do działania w najlepszym interesie dziecka.

2.1.2. Unia Europejska

W ślad za wezwaniem do prowadzenia konkretnych działań zaradczych wystosowanym przez Parlament Europejski⁷⁷ i Radę Unii Europejskiej⁷⁸, w lipcu 2020 r. Komisja Europejska opublikowała Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Strategię UE na rzecz skuteczniejszej

walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych⁷⁹.

Strategia stanowi „ramy opracowania zdecydowanej i kompleksowej reakcji na te przestępstwa zarówno w ich internetowej, jak i pozainternetowej formie”⁸⁰. Opiera się na dwóch filarach: opracowaniu i wdrożeniu właściwych ram prawnych

⁷² Council of Europe, 1st monitoring round. Protection of children against sexual abuse in the circle of trust, (<https://www.coe.int/en/web/children/1st-monitoring-round>, 2018, dostęp: 28/11/2024). Ten obszar będzie również przedmiotem trzeciej rundy monitorującej, rozpoczętej w 2023 roku. Jej celem jest zbadanie sytuacji i postępów poczynionych przez poszczególne państwa.

⁷³ Council of Europe, 2nd monitoring round. The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs), 2022, (<https://www.coe.int/en/web/children/2nd-monitoring-round>, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁴ Council of Europe, Implementation report. The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs): Addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos, 2022, (<https://rm.coe.int/implementation-report-on-the-2nd-monitoring-round-the-protection-of-ch/1680a619c4>, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁵ Lanzarote Committee, Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory note. Solicitation of children for sexual purposes through information and communication technologies (Grooming), 2015, (<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7064-lanzarote-committee-opinion-on-article-23-of-the-lanzarote-convention-and-its-explanatory-note.html>, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁶ Lanzarote Committee, Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children, 2019, (<https://rm.coe.int/opinion-of-the-lanzarote-committee-on-child-sexually-suggestive-or-exp/168094e72c>, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁷ Parlament Europejski, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 26 listopada 2019 r. w sprawie praw dziecka z okazji 30. rocznicy przyjęcia Konwencji ONZ o prawach dziecka, (2019/2876(RSP)), 2019, (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0066_PL.pdf, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁸ Rada Unii Europejskiej, Konkluzje rady z dnia 8 października 2019 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, 2019, (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12862-2019-INIT/pl/pdf>, dostęp: 28/11/2024).

⁷⁹ Komisja Europejska, Strategia UE na rzecz skuteczniejszej walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych COM(2020) 607 final, 2020 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0607>, dostęp: 28/11/2024). Strategię dopełniają opublikowane później dokumenty, takie jak: Europejska deklaracja praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie. COM(2022) 28, z dnia 26 stycznia 2022 r. oraz Strategia UE na rzecz praw dziecka, COM(2021) 142, z dnia 24 marca 2021 r.

dotyczących dzieci oraz wzmocnieniu reakcji organów ścigania i zacieśnieniu współpracy między wszystkimi zainteresowanymi stronami. W dokumencie określono osiem inicjatyw, wykorzystujących wszystkie narzędzia dostępne na poziomie UE, w odniesieniu do unijnego prawa materialnego oraz finansowania i współpracy. Tymi inicjatywami są:

1. zapewnienie pełnego wdrożenia obecnego prawodawstwa (dyrektywy 2011/93/UE);
2. zapewnienie, aby przepisy UE umożliwiały skuteczną reakcję;
3. identyfikowanie luk prawnych, określanie najlepszych praktyk i działań priorytetowych;
4. zwiększanie starań organów ścigania na poziomie krajowym i unijnym;
5. umożliwienie państwom członkowskim zapewniania dzieciom lepszej ochrony za pośrednictwem zapobiegania;
6. Europejskie centrum na rzecz zapobiegania niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych oraz walki z tym zjawiskiem;
7. pobudzenie działań przedsiębiorstw w celu zapewnienia ochrony dzieci w ramach ich produktów;
8. poprawa ochrony dzieci na całym świecie dzięki współpracy wielu zainteresowanych stron⁸¹.

Realizacja strategii potrwa do końca 2025 r., natomiast z perspektywy czterech lat jej obowiązywania należy odnotować konsekwencję w działaniach Komisji Europejskiej. W odniesieniu do pierwszego obszaru, przemawiają za tym wysiłki mające na celu zapewnienie pełnego wdrożenia dyrektywy 2011/93/UE przez państwa członkowskie, której „potencjał nie został jeszcze w pełni wykorzystany”⁸². W celu zmiany tej sytuacji, po 18 grudnia 2013 r. Komisja Europejska zainicjowała szereg postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (ang. *infringement procedures*)⁸³, w tym wobec Polski⁸⁴. W 2016 r. zostały opublikowane raporty oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania dyrektywy⁸⁵, a 5 lat później Komisja Europejska rozpoczęła proces dogłębnego zbadania tego obszaru pod kątem ewentualnych luk legislacyjnych, najlepszych praktyk i działań priorytetowych na szczelnie UE⁸⁶. Należy również odnotować, że 6 lutego 2024 r., ukazała się propozycja rewizji tekstu dyrektywy, która jest odpowiedzią na wyniki tych ustaleń⁸⁷. W obszarze rewizji znalazła się np. propozycja zastąpienia w tekście dyrektywy określenia „pornografia dziecięca”⁸⁸ terminem „materiał przedstawiający niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych”⁸⁹. Wniosek ten uzupełnia inne inicjatywy UE, które bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do wyzwań związanych z przemocą i przestępczością seksualną wobec małoletnich. Należą do nich:

⁸⁰ Komisja Europejska, *Strategia...* op. cit., s.3.

⁸¹ Komisja Europejska, *Strategia...* op. cit., s. 4-23.

⁸² Komisja Europejska, *Strategia...* op. cit., s. 4.

⁸³ Zob. szerzej: T. van den Brink, M. Hübner, A. Hoppe, A. Citterbergová, E. Mak, A. Taimr, *Working paper. Flexible Implementation and the EU Sexual Abuse Directive*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies Integrating Diversity in the European Union (InDivEU) RSC 2022/35, (https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/421636/RSC_WP_2022_35.pdf?sequence=1, dostęp: 9/12/24).

⁸⁴ Komisja Europejska, *October infringements package: key decisions*, 2019 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_19_5950, dostęp: 9/12/24).

⁸⁵ Komisja Europejska, *SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY* oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania dyrektywy 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, COM(2016) 871 final, 2016 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0871>, dostęp: 9/12/24). Komisja Europejska, *SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY* oceniające wdrożenie środków, o których mowa w art. 25 dyrektywy 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, COM/2016/0872 final, 2016 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52016DC0872>, dostęp: 9/12/24).

⁸⁶ Komisja Europejska, *Combating child sexual abuse – review of EU rules*, 2021 (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13073-Combating-child-sexual-abuse-review-of-EU-rules_en, dostęp: 9/12/24).

⁸⁷ Wniosek Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW, dotycząca aktualizacji tekstu dyrektywy, COM/2024/60 final, 2024 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52024PC0060&qid=1732533151609>, dostęp: 9/12/24).

⁸⁸ Posługiwanie się terminem „pornografia dziecięca” jest obecnie krytykowane za stygmatyzujący i krzywdzący dla poszkodowanych dzieci przekaz. Pornografie należy zaliczyć do przemysłu rozrywkowego przeznaczony dla osób dorosłych, w którym udział – poza przypadkami naruszenia prawa – odbywa się za ich świadomą wyrażoną zgodą. Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci stanowią dowody popełnienia czynów zabronionych na ich szkodę i tak należy je traktować. Zob. szerzej: ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wytyczne...* s. 39–51.

⁸⁹ Wniosek Dyrektywa..., op. cit., s. 46–47.

1. dyrektywa 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw⁹⁰;
2. dyrektywa 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar⁹¹;
3. rozporządzenie (UE) 2021/1232 w sprawie tymczasowego odstępstwa od niektórych przepisów dyrektywy 2002/58/WE w odniesieniu do wykorzystywania technologii przez dostawców usług łączności interpersonalnej niewykorzystujących numerów do przetwarzania danych osobowych i innych danych do celów zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych w internecie⁹² oraz niedawno przyjęty wniosek dotyczący ograniczonego przedłużenia w czasie tego tymczasowego odstępstwa do 3 kwietnia 2026 roku⁹³, jak również;
4. wniosek dotyczący rozporządzenia ustanawiającego przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie⁹⁴.

Dla analizowanego obszaru szczególne znaczenie ma inicjatywa wskazana w punkcie 4, tj. wniosek rozporządzenia ustanawiającego przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu

dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie. Stanowi on próbę uporządkowania odpowiedzialności dostawców usług hostingu lub usług łączności interpersonalnej (dalej: dostawcy usług), działających na obszarze Unii Europejskiej. Taka odpowiedzialność jest niezbędna do zapewnienia dzieciom „prawa do takiej ochrony i opieki, jaka jest konieczna dla ich dobra” oraz uwzględniania najlepszego interesu dziecka „we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne”, o czym stanowi art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁹⁵. Kluczowe jest tutaj prawo dzieci do ochrony przed wszystkimi formami przemocy, która powinna być jednakowo zapewniona w realnym świecie i w cyberprzestrzeni.

W tym miejscu należy przypomnieć o tym, że na terenie Unii Europejskiej nie obowiązują rozwiązania podobne do amerykańskich, zgodnie z którymi przypadki potencjalnego ujawnienia treści z kategorii CSAM są obowiązkowo raportowane do lokalnej linii – *CyberTipline*. Praktyki dostawców usług w UE są w tym obszarze całkowicie dobrowolne. W tym kontekście szczególne znaczenie mają dane publikowane przez *CyberTipline* o tym, że 91,7% raportów otrzymanych w 2023 r. dotyczyło przesyłania treści z kategorii CSAM przez użytkowników spoza Stanów Zjednoczonych. Tylko 4,5% zgłoszeń do *CyberTipline* dotyczyło

⁹⁰ Dyrektywa 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 57-73, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32012L0029>, dostęp: 9/12/24).

⁹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW, Dz.U. L 101 z 15.4.2011, str. 1-11, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>, dostęp: 9/12/24).

⁹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1232 z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie tymczasowego odstępstwa od niektórych przepisów dyrektywy 2002/58/WE w odniesieniu do wykorzystywania technologii przez dostawców usług łączności interpersonalnej niewykorzystujących numerów do przetwarzania danych osobowych i innych danych do celów zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych w internecie (Tekst mający znaczenie dla EOG), Dz.U. L 274 z 30.7.2021, str. 41-51, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32021R1232>, dostęp: 9/12/24).

⁹³ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2024/1307 z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1232 w sprawie tymczasowego odstępstwa od niektórych przepisów dyrektywy 2002/58/WE w odniesieniu do wykorzystywania technologii przez dostawców usług łączności interpersonalnej niewykorzystujących numerów do przetwarzania danych osobowych i innych danych do celów zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych w internecie, (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401307, dostęp: 9/12/24).

⁹⁴ Wniosek ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie COM/2022/209 final, (dostęp: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0209>, dostęp: 9/12/24).

⁹⁵ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz.U. C 202 z 7.6.2016, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>, dostęp: 9/12/24).

tego państwa, a 3,8% miało nieznane pochodzenie⁹⁶. Rozporządzenie ma zatem na celu „zapewnienie dostawcom usług pewności prawa co do ich obowiązków w zakresie oceny i ograniczania ryzyka oraz, w stosownych przypadkach, wykrywania, zgłaszania i eliminowania (...) niegodziwego traktowania (dzieci w celach seksualnych w Internecie – uwaga własna) w ramach świadczonych przez nich usług w sposób zgodny z prawami podstawowymi określonymi w Karcie oraz ogólnymi zasadami prawa Unii”⁹⁷. Brak tej pewności był szczególnie widoczny w kontekście sytuacji, która miała miejsce po 21 grudnia 2020 r. Była to data rozpoczęcia przez państwa członkowskie stosowania przepisów dyrektywy ustanawiającej Europejski kodeks łączności elektronicznej⁹⁸, co

wpłynęło na ograniczenie wykrywania, zgłaszania i usuwania przez firmy technologiczne materiałów *online* przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci. Ostrzeżenie o konsekwencjach tej sytuacji, jak również wezwanie do likwidacji jej skutków wystosowało wtedy wiele podmiotów, zajmujących się analizowanym w tej pracy zagadnieniem⁹⁹. Najbardziej precyzyjnych i jednocześnie alarmujących danych dostarczyło NCMEC. Centrum to porównało liczbę raportów dotyczących Unii Europejskiej otrzymanych przez *CyberTipline* w 18 tygodniach poprzedzających 21 grudnia 2020 r. i następujących po tej dacie, w wyniku czego wskazano na 58% spadek w ich liczbie, związany z zaprzestaniem dotychczasowych praktyk przez dostawców usług.

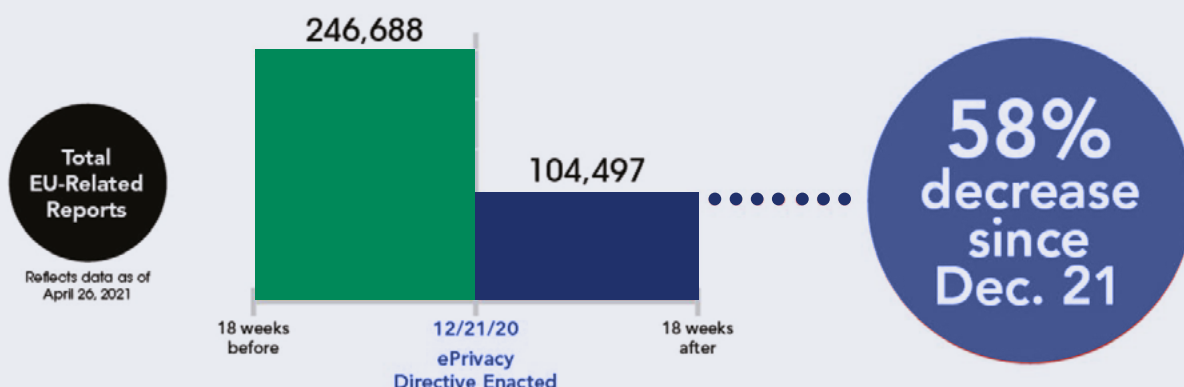

Diagram 2. Liczba raportów otrzymanych przez CyberTipline w okresie 18 tygodni przed i po 21/12/20 r.
Źródło: <https://www.missingkids.org/blog/2020/we-are-in-danger-of-losing-the-global-battle-for-child-safety>

⁹⁶ NCMEC, *CyberTipline* ...op. cit.

⁹⁷ Wniosek ROZPORZĄDZENIE..., op. cit., str. 4.

⁹⁸ Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code (Recast) (Text with EEA relevance), PE/52/2018/REV/1, OJ L 321, 17.12.2018, p. 36–214, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L1972>, dostęp: 9/12/24).

⁹⁹ Np. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC), *Open Letter on the temporary derogation to the ePrivacy Directive to combat child sexual exploitation and abuse*, 2021, (<https://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/02/ENOC-Open-Letter-on-the-temporary-derogation-from-the-ePrivacy-Directive-1.pdf>, dostęp: 9/12/24), List J. F. Clark President & CEO NCMEC od członków Parlamentu Europejskiego, 2020, (<https://www.missingkids.org/content/dam/missingkids/pdfs/NCMEC%20letter%20to%20EU%20Parliament%20Members.pdf>, dostęp: 9/12/24).

Rozporządzenie ma docelowo uregulować sytuację, którą aktualnie określają przepisy tymczasowego odstępstwa od niektórych obowiązków określonych w dyrektywie 2002/58/WE („dyrektywa o e-prywatności”), wymienione powyżej, pod pozycją nr 3. Powstały one po to, by podmioty sektora prywatnego mogły kontynuować działania mające na celu ochronę dzieci do czasu wdrożenia kompleksowej regulacji tego obszaru. Presję czasową narzuca wymieniona wcześniej data obowiązywania rozporządzenia o tymczasowym odstępstwie, tj. do 3 kwietnia 2026 r.

Opublikowaniu wniosku rozporządzenia towarzyszy ścieranie się stanowisk zajmowanych przez obrońców praw dzieci oraz prawa do prywatności użytkowników cyberprzestrzeni. W tym miejscu nale-

ży zwrócić uwagę na to, że dostawcy usług od dawna polegają na rozwiązaniach technologicznych, budzących zastrzeżenia tych drugich na gruncie projektu rozporządzenia. Problem leży jednak w tym, że takie praktyki stosują w większości przypadków tylko podmioty poczuwające się do odpowiedzialności za swoje produkty i usługi. Niektóre z nich wskazują nawet wprost na wykorzystywanie rozwiązań w postaci ang. *hash-matching technologies* oraz ang. *machine learning technologies*, w opisie praktyk stosowanych do wykrywania potencjalnie nielegalnych zachowań i treści¹⁰⁰. Ich przeciwieństwem są przedstawiciele sektora prywatnego, od których podobne podejście można wyegzekwować jedynie na drodze nałożenia na nich obowiązku.

2.2. Obszar technologiczny

W przeciwdziałaniu przemocy i przestępczości seksualnej w cyberprzestrzeni ogromną rolę odgrywa technologia. Skuteczność jej zastosowania będzie miała jednak miejsce wtedy, gdy zaangażowane w działania zapobiegawcze podmioty będą z niej korzystać w sposób systemowy, a zwłaszcza obejmujący

komunikację pomiędzy nimi¹⁰¹. Do omówienia najczęściej wykorzystywanych rozwiązań technologicznych w tym obszarze zostanie wykorzystany zaprezentowany wcześniej podział na zachowania mające miejsce w cyberprzestrzeni i treści z kategorii CSAM.

2.1.1. Technologia a znane materiały audiowizualne przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci obecne w cyberprzestrzeni

Powszechnie stosowanym w tym obszarze rozwiązaniem jest weryfikacja potencjalnie nielegalnych treści za pomocą porównywania nadanych im wartości *hash*. Taka wartość oznacza ciąg cyfr i liter obliczanych za pomocą matematycznej funkcji skrótu. Istnieje

je wiele rodzajów takich funkcji, sprowadzających się do podstawowego podziału na hasze kryptograficzne i percepcyjne¹⁰². Wartość *hash* jest unikalna, dlatego jest ona często nazywana „cyfrowym odciskiem palca” (ang. *digital fingerprint*) zdjęcia lub wideo.

¹⁰⁰ Np. Microsoft, *Moderation and enforcement. Content detection. How we use Technology to detect harmful content*, 2024, (<https://www.microsoft.com/en-us/DigitalSafety/moderation-and-enforcement/content-detection>)

¹⁰¹ K. Staciwa, *Krajowa koncepcja rozwiązań systemowych w obszarze zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci*, „Problemy Kryminalistyki” 2021, nr 314(4), (<https://problemykryminalistyki.policja.pl/cfl/numery/2021/problemy-kryminalistyki-nr-314/99133,Krajowa-koncepcja-rozwiazan-systemowych-w-obszarze-zwalczania-wykorzystywania-se.html>), dostęp: 10/12/24).

¹⁰² Zob. szerzej: OFCOM, *Overview of Perceptual Hashing Technology*, 2022, (<https://www.ofcom.org.uk/siteassets/resources/documents/research-and-data/online-research/other/perceptual-hashing-technology.pdf?v=328806>), dostęp: 10/12/24).

Dzięki niej możliwe jest np. szybkie ustalenie, czy w dużym zbiorze materiałów audiowizualnych znajdują się treści z kategorii CSAM. Wartości *hash* przypisane poszczególnym materiałom tworzą listy¹⁰³, których udostępnianie pomiędzy upoważnionymi do działania w tym obszarze podmiotami jest podstawą globalnego systemu współpracy.

Weryfikacja odbywająca się opisaną powyżej metodą jest częścią funkcjonowania bazy danych znajdującej się w zasobach Międzynarodowej Organizacji Policji INTERPOL z siedzibą Sekretariatu Generalnego w Lyonie (ang. *International Child Sexual Exploitation Database*, dalej: ICSE DB)¹⁰⁴. ICSE DB to jednocześnie platforma współpracy pozwalająca śledczym z 70 państw wymieniać się informacjami o prowadzonych przez nich sprawach. Transfer materiałów do ICSE DB liczącej na dzień dzisiejszy ponad 4,9 milionów zdjęć i wideo umożliwia sprawdzenie czy dane zdjęcie lub wideo zostały już zidentyfikowane w innym państwie, jak również czy w bazie znajdują się materiały do nich podobne. Taka weryfikacja jest dla śledczych bezcenna, oznacza bowiem możliwość ustalenia czy materiały, którymi się zajmują, są nowe. Podejrzenie wykorzystywania seksualnego dziecka w czasie rzeczywistym wiąże się z nadaniem takiemu przypadkowi najwyższego priorytetu i jak najszybszym rozpoczęciem działań zmierzających do identyfikacji pokrzywdzonego dziecka, sprawcy czynu oraz

ustalenia ich lokalizacji. Efekty funkcjonowania opisanego tutaj rozwiązania można ocenić na podstawie publikowanych przez INTERPOL danych – współpraca międzynarodowej społeczności śledczych od początku istnienia ICSE DB doprowadziła do identyfikacji 42 300 dzieci oraz 18 300 sprawców. Każdego dnia identyfikowane jest średnio 14 dzieci¹⁰⁵.

Podstawą efektywności tego rozwiązania jest klasyfikacja i kategoryzacja potencjalnie nielegalnych treści, w której znaczący udział mają analitycy zatrudnieni w infoliniach zrzeszonych w stowarzyszeniu INHOPE. Większość z tych infolinii reaguje na zgłoszenia przekazywane do nich przez użytkowników cyberprzestrzeni. Wyjątkiem wśród nich jest brytyjska infolinia IWF, która poza reaktywnym działaniem, dzięki pionierskiej technologii *IWF Crawler*¹⁰⁶ proaktywnie skanuje strony internetowe w poszukiwaniu zdjęć i wideo, mogących przedstawiać wykorzystywanie seksualne dzieci. Od 2021 r. przeszukano w ten sposób ponad 19 milionów stron internetowych i ponad 91 milionów materiałów. Tylko w 2022 r. infolinia IWF oceniła i podjęła działania w odniesieniu do ponad 255 000 stron internetowych, przy czym warto pamiętać o tym, że każda taka strona może zawierać setki lub tysiące treści z kategorii CSAM¹⁰⁷.

¹⁰³ W 2023 r. NCMEC przeprowadziła zewnętrzny audyt swojej listy wartości *hash*, który zakończył się uznaniem trafności klasyfikacji jako zawierających CSAM w 99,99%. Z pewnością znacząca jest tutaj praktyka stosowana podczas takiej klasyfikacji: wartość *hash* jest dodawana do listy po trzykrotnej weryfikacji przez analityków, że dana treść to CSAM. Zob. szerzej: <https://www.missingkids.org/cybertiplinedata>.

¹⁰⁴ INTERPOL, *International Child Sexual Exploitation Database*, 2024, (dostęp: <https://www.interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>, dostęp: 10/12/24).

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Internet Watch Foundation, *IWF Crawler*, 2023, (<https://www.iwf.org.uk/our-technology/crawler/>, dostęp: 12/12/24). Podobne rozwiązanie wykorzystuje kanadyjską infolinia działająca poza INHOPE w ramach projektu Arachnid (<https://www.projectarachnid.ca/en/>, dostęp: 12/12/24).

¹⁰⁷ *Ibidem*.

2.1.2. Technologia a zachowania i nieznane materiały audiowizualne przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci obecne w cyberprzestrzeni

Weryfikacja oparta o wartości *hash* umożliwia reagowanie na znane treści z kategorii CSAM, tj. takie, które zostały wcześniej uznane za takie przez przeszkoloną w tym celu osobę. W przypadku treści nowych, podobnie jak w przypadku niebezpiecznych dla dzieci zachowań w cyberprzestrzeni zastosowanie mają natomiast rozwiązania wykorzystujące sztuczną inteligencję. Zostaną one omówione na przykładzie projektów realizowanych przez takie podmioty jak Microsoft i amerykańska organizacja non-profit THORN¹⁰⁸.

W 2018 r. firma Microsoft rozpoczęła prace nad narzędziem umożliwiającym skanowanie wiadomości tekstowych pod kątem wykrycia potencjalnych prób uwodzenia dziecka w cyberprzestrzeni¹⁰⁹. Prace nad takim narzędziem kontynuowała organizacja THORN, która w 2019 r. wdrożyła narzędzie *Safer*¹¹⁰ a następnie, w połowie 2024 r. ogłosiła jego kolejną odsłonę, tj. *Safer Predict*¹¹¹. Dzięki wykorzystaniu kombinacji

rozwiązań technologicznych, opartych na weryfikacji wartości *hash*¹¹² oraz sztucznej inteligencji, rozwiązania te służą do kompleksowego wykrywania zarówno znanych, jak i nowych materiałów audiowizualnych, przedstawiających wykorzystywanie seksualne dziecka. Zautomatyzowana selekcja treści, które już wcześniej zostały sklasyfikowane jako CSAM pozwala na przeniesienie działań moderatorów treści za trudnionych w sektorze prywatnym¹¹³ oraz organów ścigania na takie obszary, gdzie są one szczególnie potrzebne. Narzędzie *Safer Predict* pozwala ponadto na wychwycenie konwersacji mogącej stanowić zagrożenie dla dziecka i dokonanie oceny ryzyka, które może się z nią wiązać. Dodatkowo, narzędzie *Safer* oferuje usługę raportowania: interfejs użytkownika pozwala na zebranie niezbędnych danych i połączenie z centralnymi podmiotami raportującymi w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie¹¹⁴.

2.3. Obszar organizacyjny

Przeciwdziałanie przemocy i przestępczości seksualnej wobec dzieci w cyberprzestrzeni nie byłoby możliwe bez przedsięwzięć w obszarze organizacyjnym. To one przyczyniają się do tego, że przeciwdziałanie globalnemu problemowi jakim jest przemoc

i przestępczość seksualna na szkodę dzieci w cyberprzestrzeni przynosi efekty. Są najlepszym przykładem praktycznego zastosowania często używanej w odniesieniu do analizowanego obszaru maksymy: „Potrzeba sieci aby pokonać sieć”, (ang. „*It takes a ne-*

¹⁰⁸ THORN, *Help us protect childhood joy*, 2024, <https://www.thorn.org/>, dostęp: 12/12/24).

¹⁰⁹ CyberDefence24, *Microsoft wspomaga walkę z pedofilami*, 2020, <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/microsoft-wspomaga-walkę-z-pedofilami>, dostęp: 12/12/24).

¹¹⁰ THORN, *Safeguard Your Brand with Comprehensive CSAM Detection*, 2024, <https://safer.io/>, dostęp: 12/12/24).

¹¹¹ THORN, *Introducing Safer Predict: Using the Power of AI to Detect Child Sexual Abuse and Exploitation Online*, 2024, <https://www.thorn.org/blog/introducing-safer-predict-using-the-power-of-ai-to-detect-child-sexual-abuse-and-exploitation-online/>, dostęp: 1/12/24).

¹¹² W bazie danych THORN znajduje się ponad 57 milionów wartości *hash* przypisanych do znanego CSAM. Zob. szerzej: THORN, *How it works*, 2020, (<https://safer.io/how-it-works/>), dostęp: 1/12/24).

¹¹³ Np. Microsoft, *Moderation and enforcement. Content review*, 2024, (<https://www.microsoft.com/en-us/DigitalSafety/moderation-and-enforcement/content-review>), dostęp: 1/12/24) oraz *Moderation and enforcement. Reviewer training*, 2024, (<https://www.microsoft.com/en-us/DigitalSafety/moderation-and-enforcement/reviewer-training>), dostęp: 1/12/24).

¹¹⁴ THORN, *How...*, op. cit.

network to defeat a network"). Omówienie tego rodzaju przedsięwzięć zostanie w tej pracy sprowadzone do przykładów narzędzi znajdujących się pod zarządem organizacji WeProtect GA (Model Działań Krajowych, dalej: MNR¹¹⁵) oraz organizacji INHOPE (projekt CPORT¹¹⁶).

MNR jest rezultatem wieloletnich prac ekspertów. Wykorzystanie go w działaniach na poziomie krajowym nawiązuje zarówno do deklaracji 27 ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, reprezentujących państwa członkowskie Unii Europejskiej z 2012 r.¹¹⁷, jak również ustaleń ze szczytu WeProtect GA w Abu Zabi w 2015 r.¹¹⁸. Reprezentanci ponad 50 państw uzgodnili wtedy opracowanie i wprowadzenie w życie programów skoordynowanych działań, mających na celu walkę z wykorzystywaniem seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni.

Model ten jest uniwersalnym narzędziem, mającym pomóc państwom w stworzeniu ich własnego schematu odpowiedzi na przemoc i przestępczość seksualną wobec dzieci. Jego metodologia – zmodyfikowana w listopadzie 2022 r. – polega na wskazaniu 6 obszarów działania państwa oraz opisanii zasobów w każdym z nich (łącznie 20), które są niezbędne dla skutecznej ochrony dzieci. Te obszary to:

1. polityka, ustawodawstwo i zarządzanie, (ang. *policy, legislation and governance*);
2. wymiar sprawiedliwości, (ang. *criminal justice*);
3. wsparcie i wzmocnienie dla pokrzywdzonych, (ang. *victim support and empowerment*);

4. społeczeństwo i kultura, (ang. *society and culture*);
5. przemysł, (ang. *industry*);
6. badania i dane, (ang. *research and data*).

Model definiuje również 7 czynników mających wpływ na posiadanie przez państwo określonych zasobów¹¹⁹.

Implementacja modelu wymaga zaangażowania i współpracy między różnymi interesariuszami, w takich obszarach jak:

1. zaangażowanie i świadomość: podnoszenie świadomości na temat środków ochrony dzieci w całym społeczeństwie;
2. rozwój potencjału: inwestowanie w szkolenie i rozwój dla profesjonalistów pracujących z dziećmi;
3. monitorowanie i ocena: ustanowienie mechanizmów śledzenia postępów i oceny skuteczności strategii¹²⁰.

Innym przykładem przedsięwzięcia w obszarze organizacyjnym jest projekt CPORT, który zakłada uruchomienie portalu dla organów ścigania w ramach platformy obsługiwanej przez analityków zatrudnionych w infoliniach INHOPE. Doprowadzi to do szybszej wymiany informacji pomiędzy tymi interesariuszami, a przez to do ograniczenia rozpowszechniania CSAM w Internecie, jak również skuteczniejszej identyfikacji skrzywdzonych dzieci.

¹¹⁵ WeProtect GA, *Model National Response*, 2024, (<https://www.weprotect.org/resources/frameworks/model-national-response/>), dostęp: 1/12/24).

¹¹⁶ INHOPE, *INHOPE launches Project CPORT*, 2023, (<https://inhope.org/EN/articles/inhope-launches-project-cport>), dostęp: 1/12/24).

¹¹⁷ European Commission, *Declaration on the Launch of the Global Alliance against child sexual abuse online*, 2012, (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_944), dostęp: 12/12/24).

¹¹⁸ WeProtect Global Alliance, 2015 WeProtect Summit, Abu Dhabi, 2015,

(<https://www.weprotect.org/summit/weprotect-summit-abu-dhabi-2015/>), dostęp: 12/12/24).

¹¹⁹ WeProtect GA, *Model...* op. cit.

¹²⁰ WeProtect GA, *Model...* op. cit.

Diagram. 3 Model Odpowiedzi Krajowej

Źródło: <https://www.weprotect.org/resources/frameworks/model-national-response/>

3

Przeciwdziałanie przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich w cyberprzestrzeni na poziomie krajowym

3.1. Dane dotyczące Polski

Każda próba oszacowania skali i zasięgu analizowanych w tej pracy zjawisk na poziomie krajowym powinna uwzględniać występowanie ciemnej liczby przestępstw, nieobjętych przez statystykę kryminalną. Jednym z powodów takiej sytuacji jest to, że „dzieci, które są pokrzywdzone przemocą na tle seksualnym, także tą w cyberprzestrzeni, nie dysponują odpowiednimi zasobami, w tym zdolnościami poznawczymi, pozwalającymi na ocenę swojej sytuacji w kontekście zachowań zabronionych przez prawo”¹²¹. Należy także brać pod uwagę to, że „nawet osoby dorosłe, uwzględniając świadków aktów przemocy seksualnej wobec dziecka, mogą doświadczać trudności w komunikacji na ten temat”¹²². Ponadto, bardzo duże znaczenie ma tempo w jakim zachodzą zmiany w obszarze zachowań w cyberprzestrzeni, co może stwarzać wątpliwości czy dane zachowanie jest czynem zabronionym. W odniesieniu do analizowanego obszaru ważne jest także spostrzeżenie że „w Polsce nie dysponujemy dokładnymi i systematycznymi analizami przestępczości sek-

sualnej, jak w innych krajach, np. USA czy Wielkiej Brytanii”, jak również, że „w naszym kraju dominują rozproszone dane, zlokalizowane na różnych stronach instytucji takich jak policja, czy organizacji, np. zajmujących się przemocą wobec kobiet”¹²³.

W przypadku danych policyjnych, częściowe informacje można znaleźć na stronie internetowej Komendy Głównej Policji o tytule „Statystyka”, w zakładce „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności”¹²⁴. Opublikowane tam statystyki dotyczą liczby wszczętych postępowań i liczby przestępstw stwierdzonych w poszczególnych kategoriach. W ten sposób można się np. dowiedzieć, że w odniesieniu do art. 200a k.k. (przestępstwo tzw. groomingu), w 2023 r. zostało wszczętych 627 postępowań, natomiast liczba przestępstw stwierdzonych wyniosła 568¹²⁵. Parametrów do oceny sytuacji w Polsce mogą też dostarczyć sprawozdania i raporty publikowane przez inne krajowe podmioty, np. Ministerstwo Cyfryzacji¹²⁶ oraz lokalną infolinię zrzeszoną w INHOPE, tj. Dyżurnet.pl¹²⁷.

¹²¹ K. Staciwa, *Wykorzystywanie...*, op. cit., s. 169.

¹²² *Ibidem*.

¹²³ B. Pastwa-Wojciechowska, M. H. Kowalczyk, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 236.

¹²⁴ Policja, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności*, 2024, (<https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-6>, dostęp: 12/12/24).

¹²⁵ Policja, *Elektroniczna korupcja seksualna małoletniego*, 2024, (<https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-6/64005/Elektroniczna-korupcja-seksualna-maloletniego-art-200a.html>, dostęp: 12/12/24).

¹²⁶ Ministerstwo Cyfryzacji, *Krajobraz cyberprzestrzeni*, 2024, (<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/krajobraz-cyberprzestrzeni>, dostęp: 12/12/24).

Dane dotyczące Polski publikowane są także przez podmioty działające na arenie międzynarodowej, jak WeProtect GA, czy fińską organizację *Protect Children*¹²⁸. Badanie WeProtect GA zostało przeprowadzone we współpracy z *Economist Impact* w 2023 r. i dotyczyło doświadczeń 2000 18-latków z czterech krajów europejskich: Polski, Holandii, Niemiec i Francji, którzy w dzieciństwie mieli regularny dostęp do Internetu. W przypadku Polski średni wiek dostępu do Internetu został ustalony na 11,5 lat i był najniższy spośród wszystkich państw objętych badaniem¹²⁹. Ponadto, ustalono, że w grupie 500 nastolatków z Polski:

1. 57% badanych otrzymało treści o charakterze seksualnym od osoby dorosłej, którą znali, lub od osoby, której nie znali;
2. 30% zetknęło się z prośbą o zachowanie w tajemnicy części interakcji *online* o charakterze jednoznacznie seksualnym z osobą dorosłą, którą znali lub z kimś, kogo nie znali wcześniej;
3. 21% doświadczyło udostępnienia im czyichś zdjęć o charakterze jednoznacznie seksualnym bez ich zgody (przez rówieśnika, osobę dorosłą, którą znali, lub kogoś, kogo wcześniej nie znali);

4. 51% zostało poproszonych o zrobienie czegoś o charakterze seksualnym *online*, z czym czuli się niekomfortowo lub czego nie chcieli zrobić (przez rówieśnika, osobę dorosłą, którą znali, lub kogoś, kogo wcześniej nie znali)¹³⁰.

Dzięki swoim globalnym badaniom, organizacja *Protect Children* dostarczyła wglądu w doświadczenia respondentów (poszkodowanych przemocą seksualną w dzieciństwie lub jej sprawców) identyfikujących się z Polską¹³¹. 81% poszkodowanych twierdziło, że padło ofiarą przemocy więcej niż jeden raz, a 79% ujawniło, że te doświadczenia spowodowały długotrwałe negatywne konsekwencje: trudności w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji osobistych, dysfunkcje seksualne, zaburzenia lękowe/napady lęku i depresję¹³². Jeśli chodzi o grupę sprawców, 75% respondentów twierdziło, że mieli mniej niż 18 lat, kiedy po raz pierwszy zetknęli się z materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dzieci w cyberprzestrzeni. Aż 92% badanych nie szukało pomocy, aby przestać oglądać materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci, a 78% nigdy nikomu nie powiedziało o swoim zachowaniu w Internecie. 41% polskojęzycznych respondentów stwierdziło również, że oglądanie CSAM skłoniło ich do zastanowienia się nad szukaniem kontaktu z dzieckiem w Internecie, a 31% faktycznie szukało takiego kontaktu¹³³.

¹²⁷ Dyżurnet.pl, *Raport Dyżurnet.pl 2023, 2024*, (<https://dyzurnet.pl/publikacje>, dostęp: 12/12/24).

¹²⁸ Protect Children, 2024, (<https://www.suojellaanlapsia.fi/en>, dostęp: 12/12/24).

¹²⁹ WeProtect GA, *Szacunki dotyczące narażenia dzieci na krzywdy seksualne w sieci i ich czynników ryzyka*, 2023, s. 9, (https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/WeProtect_Economist-Impact_European-online-sexual-harms-study_report_Poland-translation.pdf, dostęp: 12/12/24).

¹³⁰ WeProtect GA, *Szacunki...* op. cit., s. 11.

¹³¹ Protect Children, *Seksualne wykorzystywanie i wyszukiwanie dzieci w Internecie w Polsce. Doświadczenia polskojęzycznych osób poszkodowanych oraz spostrzeżenia sprawców*, 2024, https://c5629789-604e-4d02-9190-059599b68044.usrfiles.com/ugd/c56297_c5d4e7f0d70a4db8be4984ac99110c3e.pdf, dostęp: 12/12/24).

¹³² Protect Children, *Seksualne...* op. cit., s. 5.

¹³³ Protect Children, *Seksualne...* op. cit., s. 6.

3.2 Diagnoza rozwiązań krajowych

Krajowa odpowiedź na problem przemocy i przestępczości seksualnej na szkodę dzieci w cyberprzestrzeni nie jest na dzień dzisiejszy spójna i trudno dopatrywać się w niej rozwiązań systemowych. Za takim stwierdzeniem przemawia przede wszystkim fakt rozproszenia właściwości merytorycznej w tym zakresie wśród różnych podmiotów, także tych tworzących aparat państwowy. Niewiele jest również badań diagnozujących omawiane w tej pracy zjawiska i wytyczających kierunki przedsięwzięć zapobiegawczych na poziomie krajowym¹³⁴.

Dogłębna analiza rozwiązań krajowych powinna być przedmiotem odrębnej pracy. Taka analiza powinna w pierwszej kolejności dotyczyć stanu wdrożenia MNR w Polsce, tj. diagnozy posiadanych zasobów w 6 obszarach funkcjonowania państwa, w tym wskazania obszarów wymagających uzupełnienia zasobów lub ich wytworzenia. W tym dokumencie zostaną natomiast wskazane zagadnienia mogące stanowić punkt wyjścia dla takiej analizy.

Jednym z takich zagadnień jest stan krajowych regulacji prawnych, o którym M. Skórzewska-Amberg, autorka monografii na temat prawnokarnej ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym w cyberprzestrzeni mówi, że „polskie prawo karne nie zapewnia małoletniemu wystarczającego poziomu ochrony przed wykorzystaniem seksualnym”, ponieważ „ustawodawca w ogóle nie przewidział

możliwości zaistnienia pewnych zachowań, które są realizowane w cyberprzestrzeni, albo tam, gdzie taką możliwość przewiduje, zakres ochrony nie jest wystarczający”¹³⁵. Problemem jest również to, że w polskim porządku prawnym nie występuje definicja treści z kategorii CSAM. Zamiast tego kodeks karny posługuje się określeniem: „treści pornograficzne z udziałem małoletniego”.

Podążając za zastosowanym wcześniej pojęciem na zachowania i treści audiowizualne z kategorii CSAM, wśród podmiotów, których działanie jest niezbędne dla systemu przeciwdziałania przemocy i przestępczości seksualnej na szkodę dzieci w cyberprzestrzeni należy w pierwszej kolejności wymienić krajowe organy ścigania i wymiar sprawiedliwości. Szczególne znaczenie ma tutaj utworzenie w strukturach policji nowej jednostki organizacyjnej, tj. Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości (dalej: CBZC)¹³⁶. Jednostka ta, od 12 stycznia 2022 r., jest odpowiedzialna za realizację na obszarze całego kraju zadań w zakresie:

1. rozpoznawania i zwalczania przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobiegania tym przestępstwom, a także wykrywania i ścigania sprawców tych przestępstw;

¹³⁴ W Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej – Państwowym Instytucie Badawczym (dalej: NASK PIB) trwają aktualnie prace nad finalizacją raportu „Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni. Analiza akt postępowania karnych ze szczególnym uwzględnieniem roli biegłych powoływanych w tych postępowaniach - Cz. II. Praktyczna”. Zostanie on w pierwszej kolejności przekazany przedstawicielom organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, z założeniem, że zaprezentowane w nim wyniki analizy będą przedmiotem dedykowanych szkoleń, warsztatów, a także dyskusji na temat możliwości podjęcia rekomendowanych w raporcie działań. W następnej kolejności planowane jest dotarcie – na podobnych zasadach – do środowiska biegłych z wymienionych w raporcie specjalności. Pojedyncze ustalenia w tym obszarze są również zawarte w raportach Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania Wykorzystaniu Seksualnemu Małoletnich poniżej lat 15, (dostęp: <https://pkdp.gov.pl/raporty-komisji/>).

¹³⁵ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2019, s.15.

¹³⁶ Ustawa z 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2447 ze zm.).

2. wspierania w niezbędnym zakresie jednostek organizacyjnych policji w rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu tych przestępstw¹³⁷.

Autorka tej pracy wypowiadała się już wielokrotnie na temat rozproszenia zadań z zakresu zapobiegania i zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni pomiędzy różnymi jednostkami organizacyjnymi Policji, co może stanowić przeszkodę we wdrażaniu rozwiązań systemowych, zwłaszcza tych obejmujących wykorzystanie narzędzi technologicznych¹³⁸. Do takich narzędzi należą te, które umożliwiłyby szybką weryfikację zabezpieczonych treści audiowizualnych pod kątem ustalenia czy wśród nich znajdują się te sklasyfikowane wcześniej jako CSAM i które z nich są treściami nowymi, jak również komunikację w tym zakresie pomiędzy jednostkami policyjnymi różnego szczebla.

W odniesieniu do przedsięwzięć dotyczących treści z kategorii CSAM, należy nawiązać do doświadczeń infolinii Dyżurnet.pl, znajdującej się w strukturach NASK-PIB¹³⁹. Użytkownicy cyberprzestrzeni, którzy spotkali się w tym środowisku z potencjalnie nielegalnymi treściami, mogą je zgłosić na kilka sposobów do działającego od 2005 r. punktu kontaktowego¹⁴⁰. W 2018 r. działanie Dyżurnet.pl zostało umocowane w ustawie o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa¹⁴¹ dzięki umieszczeniu w niej szczególnego zadania przypisanego NASK-PIB, wskazanemu w tejże ustawie jako jeden z krajowych Zespołów Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa

Komputerowego, tzw. CSIRT. Zadanie to polega na „zapewnieniu obsługi linii telefonicznej lub serwisu internetowego prowadzących działalność w zakresie zgłaszania i analizy przypadków dystrybucji, rozpowszechniania lub przesyłania pornografii dziecięcej za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych”¹⁴². Taki zapis oznacza jednak wyłącznie reaktywną działalność, polegającą na przyjmowaniu zgłoszeń, nie zaś na stosowaniu opisanych wcześniej narzędzi proaktywnych, znajdujących się w zasobach infolinii brytyjskiej czy kanadyjskiej.

Zmian na poziomie krajowym można oczekiwać w związku z inicjatywami z lat 2021-2022, jak również tymi mającymi miejsce w bieżącym roku. Pierwszą z nich było powołanie przez Ministra Sprawiedliwości we wrześniu 2021 r. Zespołu do spraw przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich (dalej: Zespół). Zgodnie z treścią zarządzenia Ministra Sprawiedliwości do zadań, które mają zostać zrealizowane przez ten Zespół do końca 2026 r., należą:

1. analiza aktualnych rozwiązań krajowych w obszarze szeroko pojętego przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich;
2. opracowanie krajowego planu działania na rzecz przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich;
3. wypracowanie propozycji legislacyjnych w ww. zakresie oraz propozycji zmian systemowych¹⁴³.

¹³⁷ Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości, *Zadania CBZC*, 2022, (<https://cbzc.policja.gov.pl/bzc/o-cbzc/podstawowe-zadania/5,Zadania-Centralnego-Biura-Zwalczania-Cyberprzestepczosci.html>, dostęp: 14/12/24).

¹³⁸ Zob. szerzej: K. Staciwa, *Krajowa...*, s. 18-28, K. Staciwa, *Technologia na służbie*, *Gazeta Policyjna* nr 2 specjalny, 2021, (<https://gazeta.policja.pl/997/numery-specjalne/specjalne-gazeta-policy/gazeta-policyjna-nr-2-s/212283,Technologia-na-sluzbie.html>, dostęp: 14/12/24), K. Staciwa, *Zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni z perspektywy cyberkryminologii i cyberbezpieczeństwa*, s. 256-287, [w:] *Wybrane problemy kryminologii stosowanej i kryminalistyki*, red. P. Łabuz, I. Malinowska, B. Błaszczak, Starogard Gdański 2024.

¹³⁹ NASK, *Instytut*, 2024, (<https://nask.pl/instytut/>, dostęp: 14/12/24).

¹⁴⁰ NASK, *Dyżurnet.pl*, <https://nask.pl/instytut/dla-ciebie/dyzurnet-pl/>, dostęp: 14/12/24).

¹⁴¹ Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, (t.j. Dz. U. 2024, poz. 177).

¹⁴² art. 26 ust. 6 p. 3).

Jeszcze przed rozpoczęciem prac Zespołu miały miejsce uzgodnienia odnośnie wykorzystania w jego pracach MNR. W ten sposób został opracowany realizowany aktualnie Krajowy Plan Przeciwdziałania Przystępstwu Przeciwno Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026¹⁴⁴. Wdrażanie planu w życie z pewnością dostarczy wiedzy i doświadczeń niezbędnych do opracowania długoterminowej strategii przeciwdziałania przemocy i przestępczości seksualnej wobec dzieci.

W lipcu 2024 r. została utworzona sejmowa Komisja ds. Dzieci i Młodzieży (dalej: Komisja), której przewodniczy posłanka Monika Rosa¹⁴⁵. Do zakresu działania Komisji należą „sprawy dzieci i młodzieży, w tym wszechstronnego rozwoju, wysokiej jakości życia, przestrzegania praw, ochrony przed wszelkimi formami przemocy oraz budowania solidarności międzypokoleniowej”¹⁴⁶. Należy odnotować, że w planie prac Komisji znalazło się zebranie informacji na temat poruszany w tej pracy od Ministrów: Cyfryzacji, do spraw Równości, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sprawiedliwości, jak również Przewodnicząc Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 oraz Rzeczniczki Praw Dziecka. Można zakładać, że takie działanie jest jednym z wielu, mających na celu przeprowadzenie kompleksowej oceny aktualnej sytuacji w Polsce, która położy podwaliny pod opracowanie koncepcji systemowej odpowiedzi na problem.

Wśród przedsięwzięć mających miejsce w bieżącym roku należy również wymienić intensyfikację działań i zwiększoną widoczność Państwowej Komii-

sji ds. Przeciwdziałania Wykorzystaniu Seksualnemu Małoletnich poniżej lat 15 (dalej: PKDP) w nowym składzie¹⁴⁷. Przemawia za tym zwłaszcza kampania społeczna „Nigdy byś się nie spodziewał”, której towarzyszył szereg przedsięwzięć informacyjno-educacyjnych¹⁴⁸, jak również coraz częstsze zajmowanie stanowiska w istotnych ze społecznego punktu widzenia obszarach, np. odnośnie projektu podstawy programowej przedmiotu „Edukacja zdrowotna”¹⁴⁹.

¹⁴³ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29 września 2021 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich (Dz. Urz. MS z 2021 r. poz. 233), (<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/du-21-233>), dostęp: 12/12/24).

¹⁴⁴ Uchwała nr 204 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r., Monitor Polski, poz. 1235.

¹⁴⁵ Komisja ds. Dzieci i Młodzieży, 2024, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=KOMISJAST&NrKadencji=10&KodKom=DIM>, dostęp: 12/12/24).

¹⁴⁶ *Ibidem*. Załącznik do uchwały Sejmu RP z dnia 30 lipca 1992 r. - Regulamin Sejmu RP.

¹⁴⁷ Państwowa Komisja ds. Przeciwdziałania Wykorzystaniu Seksualnemu Małoletnich poniżej lat 15, 2024 (<https://pkdp.gov.pl/>), dostęp: 12/12/24).

¹⁴⁸ PKDP, *Nigdy byś się nie spodziewał*, 2024, (<https://pkdp.gov.pl/nigdy/>), dostęp: 12/12/24).

¹⁴⁹ PKDP, *Komentarz w sprawie projektu podstawy programowej przedmiotu „Edukacja zdrowotna”*, 2024, <https://pkdp.gov.pl/komentarz-w-sprawie-projektu-podstawy-programowej-przedmiotu-edukacja-zdrowotna/>, dostęp: 12/12/24).

4

Podsumowanie i rekomendacje

Opisywane w tej pracy przemoc i przestępstwa seksualne na szkodę dzieci będą zawsze obecne w cyberprzestrzeni. Nie jest bowiem realne wyeliminowanie z tego wymiaru osób dopuszczających się – z różnych powodów – czynów zabronionych o podłożu seksualnym wobec dzieci, utrwalających te czyny na cyfrowych materiałach audiowizualnych, a także je rozpowszechniających. Realne działania mogą zatem dotyczyć ograniczenia zasięgu i skali tych zjawisk¹⁵⁰. „Jest to problem, któremu można zapobiegać, nie jest on nieunikniony” – tak o wykorzystywaniu seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni można przeczytać wezwaniu do działania sformułowanym przez trzy organizacje: WeProtect GA, Brave Movement i Safe Online¹⁵¹.

4.1. Rekomendacje w odniesieniu do Polski

Zgodnie z art. 72 Konstytucji¹⁵² Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyziskiem i demoralizacją”. Umieszczenie tego przepisu w Konstytucji pokazuje rangę, którą ustrojodawca

nadał ochronie najmłodszych członków naszego społeczeństwa. Implikacją tego przepisu jest obowiązek podejmowania przez państwo wszelkich niezbędnych działań w celu zapewnienia, aby prawa dzieci były należycie chronione i respektowane, w tym również w cyberprzestrzeni.

4.1.1. Rekomendacje ogólne

1. Problem przemocy i przestępczości seksualnej na szkodę dzieci jest problemem społecznym, dlatego do zapewnienia skuteczności odpowiedzi konieczne jest wdrożenie rozwiązań systemowych na poziomie krajowym. Rozwiązania te powinny opierać się na podejściu ang. *victim-centred approach*, (tj. skoncentrowanym

na osobie poszkodowanej, stawiającej jej prawa, godność, dobrostan i bezpieczeństwo, na pierwszym miejscu we wszystkich działaniach mających na celu zapobieganie i reagowanie na przypadki wykorzystywania seksualnego, niezależnie od przynależności domniemanego sprawcy¹⁵³), uwzględniać dorobek społeczno-

¹⁵⁰ K. Staciwa, *Wykorzystywanie...*, op. cit., s.12.

¹⁵¹ WeProtect GA, Brave Movement, Safe Online, *A Joint Call to Action by allies and survivors: A digital world safe for every child to explore, learn and thrive*, 2024, (https://safeonline.global/wp-content/uploads/2024/07/A-Digital-World-Safe-for-Every-Child_Call-to-Action.pdf, dostęp: 12/12/24).

¹⁵² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.).

¹⁵³ Zob. szerzej: <https://www.un.org/en/victims-rights-first> oraz <https://www.college.police.uk/national-operating-model-rasso/national-model-means-victims>, dostęp: 12/12/24).

ści międzynarodowej w tym obszarze, jak również powodować ich oddziaływanie na poziomie lokalnym.

2. Zapewnienie dzieciom skutecznej ochrony na poziomie krajowym jest uzależnione od prowadzenia badań i stałego monitorowania zjawisk przemocy i przestępczości seksualnej na ich szkodę w cyberprzestrzeni. Ustalenia dokonane w ich wyniku powinny wyznaczać kierunek przedsięwzięć podejmowanych w obszarze prawnym, organizacyjnym i technologicznym. Złożony charakter tych zjawisk wymaga zaangażowania w przedsięwzięcia tej natury ekspertów różnych specjalności, tj. prawników,

kryminologów, specjalistów branży IT/ICT, antropologów, seksuologów, psychologów oraz psychiatrów. Współpraca tych ekspertów powinna przyjmować formę interdyscyplinarnego zespołu, posługującego się narzędziami badawczymi korespondującymi z wyzwaniami dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości¹⁵⁴.

3. Konieczna jest zmiana aktualnej narracji, dotyczącej przemocy i przestępczości seksualnej wobec dzieci w cyberprzestrzeni. U podstaw tej zmiany leży m. in. stosowanie rekomendowanej przez ekspertów terminologii.

4.1.1. Rekomendacje szczegółowe

4.1.2.1. Obszar prawny/policy

1. Pełna implementacja unijnej dyrektywy 2011/93/UE. W odniesieniu do prawa karnego materialnego – kontynuacja prac rozpoczętych przez grupę ekspertów, koordynowanych przez przedstawicieli Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka w Ministerstwie Sprawiedliwości. Wypracowane przez tę grupę rozwiązania powinny uwzględniać kierunek zmian w obszarze prawa karnego, postulowany przez Radę Unii Europejskiej¹⁵⁵.
2. Realizowanie przedsięwzięć zgodnych z wynikami monitorowania wdrażania Konwencji z Lanzarote, tj. w zakresie usuwania ewentualnych luk w implementacji Konwencji, wy-

korzystywania dobrych praktyk zidentyfikowanych w państwach objętych monitoringiem, a zwłaszcza stosowanie się do zaleceń o charakterze ogólnym i indywidualnym¹⁵⁶.

3. Wykorzystanie prezydencji Polski w Radzie UE w I połowie 2025 r. do zakończenia prac nad wnioskiem dotyczącym rozporządzenia ustanawiającego przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie.

Zamieszczona w tej pracy analiza zagrożenia przemocą i przestępczością seksualną na szkodę dzieci w cyberprzestrzeni powinna być podstawowym argumentem w każdej dyskusji na temat znaczenia tej

¹⁵⁴ K. Staciwa, *Wykorzystywanie...*, op. cit. s. 5.

¹⁵⁵ Rada Unii Europejskiej, *Combating child sexual abuse: Council adopts position on strengthened EU criminal law*, 2024, (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/12/13/combating-child-sexual-abuse-council-adopts-position-on-strengthened-eu-criminal-law/>), dostęp: 12/12/24).

¹⁵⁶ Rada Europy, *FACTSHEET – POLAND*, 2023, <https://rm.coe.int/factsheet-poland-the-protection-of-children-against-sexual-exploitation/1680acdead>, dostęp: 12/12/24).

regulacji dla poprawy obecnej sytuacji. Dowodów na to, że dobrowolne praktyki dostawców usług hostingu lub usług łączności interpersonalnej na terenie UE nie spełniają swojej roli jest aż nadto. Realną zmianę można osiągnąć tylko poprzez nałożenie na te podmioty odpowiednich obowiązków i egzekwowanie odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom w ich produktach i usługach. W tym zakresie inspiracją mogą być rozwiązania wprowadzone niedawno na terenie Wielkiej Brytanii, tj. *Online Safety Act*¹⁵⁷. Nakładają one szereg nowych obowiązków na podmioty sektora prywatnego, czyniąc je bardziej odpowiedzialnymi za ryzyka wykorzystania ich produktów i usług *online* do działań niezgodnych z prawem.

Rzetelna wiedza na temat przybliżonych wcześniej rozwiązań technologicznych, mających zastosowanie w zapobieganiu i zwalczaniu przemocy i przestępczości seksualnej wobec dzieci w cyberprzestrzeni oraz roli Unijnego Centrum powinna zastąpić – jakże częste w dyskursie publicznym – sprowadzanie tej regulacji do „masowej inwigilacji” i wyboru pomiędzy ochroną praw dzieci a prawem do prywatności użytkowników cyberprzestrzeni¹⁵⁸. Rekomendowana jest zatem organizacja seminariów z udziałem ekspertów, efektem których byłoby wyrównanie i uzupełnienie wiedzy odnośnie praktycznych aspektów związanych z proponowaną regulacją. Jest to tym bardziej zasadne, że podczas prezydencji belgijskiej i węgierskiej miały miejsce starania, których celem było osiągnięcie kompromisu, w tym poprzez zagwarantowanie nienaruszalności szyfrowanej komunikacji interpersonalnej. W tym miejscu warto również wspomnieć o wynikach badania prze-

prowadzonego wśród ponad 27000 Europejczyków, zgodnie z którym wyrazili oni poparcie dla proponowanej regulacji (78% ankietowanych)¹⁵⁹. Wsparcie na podobnym poziomie wyrazili ankietowani Polacy.

4. Umieszczenie praw dzieci i ich należytej ochrony w centrum prac legislacyjnych nad ustawą wdrażającą do krajowego porządku prawnego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 roku w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE, (ang. *Digital Services Act*)¹⁶⁰.
5. Systemowe wdrożenie uniwersalnej edukacji dzieci przez resorty edukacji i zdrowia, która wyposażałaby dzieci m. in. w kompetencje społeczne (np. umiejętność weryfikacji informacji) oraz znajomość zagadnień z zakresu higieny cyfrowej. W tym zakresie niezbędna jest kontynuacja prac nad projektem rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół¹⁶¹.
6. Wdrożenie rozwiązań umożliwiających skuteczną weryfikację wieku użytkowników cyberprzestrzeni, np. w oparciu o Rozporządzenie 2024/1183 w sprawie ustanowienia europejskich ram tożsamości cyfrowej (ang. *European Digital Identity Wallet*, EUDI).
7. Opracowanie krajowej, długofalowej strategii zapobiegania przemocy i przestępczości seksualnej na szkodę dzieci, w tym w cyberprzestrzeni.

¹⁵⁷ Department for Science, Innovation & Technology, *Online Safety Act: explainer*, 2024, (<https://www.gov.uk/government/publications/online-safety-act-explainer/online-safety-act-explainer#what-the-online-safety-act-does>, dostęp: 12/12/24).

¹⁵⁸ Np. Cyberdefence24, Olszewski: *Ochrona dzieci w sieci priorytetem, ale są granice*, 2024, <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/olszewski-ochrona-dzieci-w-sieci-priorytetem-ale-sa-granice>, dostęp: 12/12/24).

¹⁵⁹ Eurobarometer, *Protection of children against online sexual abuse*, 2023, (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2656>, dostęp: 12/12/24).

¹⁶⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (Dz. Urz. UE L 277 z 27.10.2022 r., str.1)

¹⁶¹ Zob. szerzej: (<https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-obywatelska-i-edukacja-zdrowotna-rozporzadzenie-w-sprawie-ramowych-planow-nauczania-skierowane-do-konsultacji-publicznych>, dostęp: 12/12/24).

4.1.2.2. Obszar technologiczny

1. Realizacja zadań wskazanych w Krajowym Planie Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026:
 - ✓ Działanie 2.1.12 – Przygotowanie do wdrożenia i wdrożenie systemu wymiany informacji o wartościach *hash* między Policją, NASK – PIB/ Dyżurnet.pl oraz sektorem prywatnym;
 - ✓ Działanie 2.1.13 – Analiza prawnych i technologicznych możliwości adaptacji i wdrożenia narzędzi/rozwiązań technologicznych umożliwiających proaktywne¹⁶² przeszukiwanie Internetu i ujawnianie treści pornograficznych z udziałem małoletnich;
 - ✓ Działanie 2.4.2 – Przygotowanie do wdrożenia krajowej bazy materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci.
2. Wykorzystanie Forum Konsultacyjno-Doradczego powołanego przy Komendancie Głównym Policji¹⁶³ lub zewnętrznych ekspertów-konsultantów do diagnozy odpowiedzi na zjawisko przemocy i przestępczości seksualnej wobec małoletnich przez polską policję.

4.1.2.3. Obszar organizacyjny

1. Przeprowadzenie kompleksowej diagnozy rozwiązań krajowych, polegającej zwłaszcza na mapowaniu właściwości merytorycznej podmiotów realizujących przedsięwzięcia w obszarze przeciwdziałania przemocy i przestępczości

seksualnej na szkodę dzieci, pod kątem wskazania luk lub/oraz powielania zadań w krajowej odpowiedzi na problem.

2. Wykonanie oceny wdrożenia MNR w Polsce oraz coroczna weryfikacja stanu wdrożenia w oparciu o takie narzędzia jak MNR *Maturity Model self-assessment tool*¹⁶⁴.
3. Realizacja zadania 4.4.2. wskazanego w Krajowym Planie: Prace analityczne w kierunku ustalenia zakresu działania oraz trybu wdrożenia dedykowanej telefonicznej linii pomocowo-informacyjnej dotyczącej obszaru przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę małoletnich. Pracom tutaj wymienionym powinno towarzyszyć dążenie do zapewnienia funkcjonowania wyspecjalizowanych poradni w każdym województwie, do których można byłoby przekierować zainteresowane osoby (konieczność ścisłej współpracy Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Sprawiedliwości).
4. Powołanie w strukturach Komendy Głównej Policji komórki organizacyjnej zajmującej się identyfikacją dzieci, których wizerunek został utrwalony na zdjęciach lub wideo przedstawiających ich seksualne wykorzystywanie. Likwidacja nieścisłości kompetencyjnych/powielania zadań występujących pomiędzy jednostkami i komórkami organizacyjnymi policji.
5. Uruchomienie dedykowanej infolinii dla osób pokrzywdzonych przemocą i przestępczością seksualną, w tym dzieci (w odróżnieniu od infolinii 116 111, czyli telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży, oraz 116 123, dla osób dorosłych w kryzysie emocjonalnym).

¹⁶² Działania proaktywne na wzór tych, realizowanych przez IWF pokazują dużo większą skuteczność niż w przypadku działań reaktywnych.

Zob. szerzej: (<https://www.iwf.org.uk/annual-report-2023/trends-and-data/reports-analysis/>, dostęp: 12/12/24).

¹⁶³ Policja, *Forum Konsultacyjno-Doradcze*, 2024, (<https://policja.pl/pol/aktualnosci/245317,Forum-Konsultacyjno-Doradcze.html>, dostęp: 12/12/24).

¹⁶⁴ WeProtect GA, *How to use the Maturity Model and self-assessment tool*, <https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/MNR-Maturity-Model-How-to-Guide-English.pdf> oraz https://www.weprotect.org/wp-content/plugins/pdfs-viewer-shortcode/pdfs/web/viewer.php?file=https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/MNR-Maturity-Model-Final_ENG.pdf&attachment_id=374366&dButton=true&pButton=true&oButton=false&sButton=true, dostęp: 12/12/24).

6. Kontynuacja wdrażania modelu zintegrowanej, multidyscyplinarnej pomocy dla dzieci pokrzywdzonych przemocą - Barnahus¹⁶⁵.

Na zakończenie tej pracy warto przywołać dwie, szczególne rekomendacje, które mogą stać się inspiracją do dalszych działań. Zostały one sformułowane w raporcie końcowym z Niezależnego Dochodzenia w Sprawie Wykorzystywania Seksualnego Dzieci (ang. *Independent Inquiry into Child Sexual Abuse*), które miało miejsce w latach 2015-2022, w Wielkiej Brytanii i Walii. Rekomendacja nr 2 dotyczyła ustanowienia przez rządy w Wielkiej Brytanii i Walii Organu Ochrony Dzieci, natomiast Rekomendacja nr 3 - powołania Ministra ds. Dzieci w tych rządach. Było to również życzeniem osób tworzących Panel Konsultacyjny Poszkodowanych i Ocalałych, które wspierał to dochodzenie podczas jego prac (ang. *The Victims and Survivors' Consultative Panel*)¹⁶⁶.

Weryfikacja: Kamila Groszkowska

O AUTORCE

Katarzyna Staciwa

podinsp. w st. spocz., magister administracji (Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego), dyplomowany oficer policji (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie), absolwentka studiów podyplomowych na kierunku seksuologia kliniczna (Warszawski Uniwersytet Medyczny). W latach 2006-2018 oddelegowana do pełnienia służby poza granicami kraju, w Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol) i Europejskim Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (EC3) z siedzibą w Hadze. W latach 2020-2024 wspierała ekspercką wiedzą Naukową i Akademicką Sieć Komputerową – Państwowy Instytut Badawczy (NASK PIB). Uczestniczy w roli niezależnej ekspertki w wielu krajowych i międzynarodowych projektach, poświęconych zapobieganiu i zwalczaniu wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, w tym realizowanych przez Polską Platformę Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komisję Europejską (Wspólne Centra Badawcze) oraz Radę Europy. Członkini Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii oraz Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego.

ORCID: 0000-0003-0633-4696

¹⁶⁵ Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego i Child Circle, *Standardy jakości Barnahus*, 2017, (https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/PL_StandardsSummary_FINAL.pdf, dostęp: 12/12/24).

¹⁶⁶ Zob. szerzej: *The Independent Inquiry into Child Sexual Abuse*, 2022, (<https://www.iicsa.org.uk/index.html>, dostęp: 12/12/24).

PAŃSTWOWA KOMISJA
do spraw przeciwdziałania
wykorzystaniu seksualnemu
małoletnich poniżej lat 15

PAŃSTWOWA KOMISJA
ul. Twarda 18, 00-105 Warszawa
tel. 22 699 60 52
fax 22 699 60 48

www.pkdp.gov.pl
zgloszenie@pkdp.gov.pl (dla zgłaszających)
komisja@pkdp.gov.pl
media@pkdp.gov.pl (dla mediów)